

Planering för trygghet

- En undersökning om narrativs betydelse för den fysiska planeringen

Gösta Bergman
Masterarbete 30 hp
Masterprogrammet för Fysisk Planering
Blekinge Tekniska Högskola
Datum 2018-02-05

Författare: Gösta Bergman

Titel: Planering för trygghet – en undersökning om narrativs betydelse för den fysiska planeringen

Nyckelord: Trygghet, Fysisk planering, Jämställdhet, Intersektionalitet, Poststrukturalism, Trygghetsvandringar, Hegemoni, Maktstrukturer

Handledare: Karl Bergman

Examinator: Christer Persson

Blekinge Teknisk Högskola: Institutionen för fysisk planering

Kurs: Masterarbete i fysisk planering FM2601

Nivå: D-uppsats

Omfattning: 30 hp

Utgivningsort: Karlskrona

Datum: 2018-02-05

Tackord

Jag vill börja med att tacka min handledare Kalle Bergman som har hjälpt och stöttat mig under hela arbetet. Han har kommit med konstruktiv kritik och motiverat mig att fortsätta arbeta när hindren verkade vara oöverkomliga. Jag vill också rikta ett stort tack till mina klasskamrater som har uppmuntrat mig att färdigställa mitt arbete och som har kommit med värdefulla åsikter och kommentarer. Avslutningsvis vill jag tacka min familj och de runtom mig som har uppmuntrat och stöttat mig i arbetet med att färdigställa uppsatsen.

Sammanfattning

Att planera för mer trygga och jämställda miljöer där både män och kvinnor, barn och gamla känner en större känsla av trygghet är väldigt aktuellt inom den fysiska planeringen.

Uppsatsen tar avstamp i problematiken om att det finns en vilja att planera för trygghet men att det saknas riktlinjer i hur trygghet och jämställdhet kan uppnås.

Uppsatsen syftar till att bidra med en ökad kunskap och förståelse kring möjligheten och förmågan att planera för trygghet. Problemformuleringen har operationaliserats i tre frågor som senare ska diskuteras.

- Hur genereras kunskap om trygghet inom planeringen?
- Vilka antaganden om trygghet finns inom planeringen?
- Vilka åtgärder föreslås för att åstadkomma tryggare miljöer?

Uppsatsen teoretiska perspektiv bygger på poststrukturalism och intersektionalitet som både är två teoretiska ansatser som ämnar att se bortom det hegemoniska narrativet för att hitta de historier och berättelser som gömmer sig bakom den. Intersektionella perspektivet hävdar att det finns maktstrukturer i samhället baserade på genus, klass och etnicitet som hindrar vissa berättelser från att berättas. Den tidigare forskningen fokuserar på maktrelationer och speciellt den mellan män och kvinnor och den otrygghet kvinnor känner för vissa offentliga platser.

Undersökningen av trygghetsvandringarna visar på att det är snarare ålder än genus som påverkar en aktörs upplevda känsla av otrygghet. Vidare ses ungdomar som de aktörer som orsakar otrygghet medan barn och äldre ses som de aktörer som upplever otrygghet. Resultatet visar också på att narrativen är väldigt skilda och att det finns många scener som uppfattas otrygga.

Diskussion lyfter problematiken med tanken om kunskap som något objektivt, något som kan legitimera en viss typ av fysisk åtgärd i planeringen. Den kunskap som trygghetsvandringar genererar argumenteras för att vara en reproducering av en redan berättade historia om trygghet. En berättelse baserad på en hegemonisk föreställning om vad trygghet innebär. Vidare diskuteras att de antaganden som finns om trygghet i planeringen inte nödvändigtvis behöver vara sanna. Idén om att genus är en de viktig faktor om man ser till maktrelationer och vilka berättelser om trygghet som har möjlighet att berättas kan ifrågasättas då enligt undersökningen är snarare ålder som avgör aktörers möjlighet att berätta sina historier. Vidare diskuteras hur fysiska åtgärder för att skapa en tryggare miljö kan verkligen leda till tryggare miljöer, huruvida detta är en placeboeffekt kan diskuteras.

Utifrån undersökningen samt diskussion har följande slutsatser dragits. Kunskap är en viktig faktor inom planeringen för att legitimera vissa typer av åtgärder. De narrativ som har identifierats visar på att den kunskap som generas är en reproducering av en redan etablerad berättelse över vad trygghet är och vad det innebär att vara otrygg. Vidare visar undersökningen att de antaganden som finns över trygghet inte nödvändigtvis behöver vara sanna. De identifierade narrativen visar att det är snarare ålder som maktfaktor än genus som förklarar vilka berättelser som blir hörda. Vidare visar undersökningen att otrygghet kan planeras bort med hjälp av fysiska åtgärder men då skapandet av en placeboeffekt. För att skapa riktig trygghet behöver det sociala och maktrelationerna mellan olika aktörer tas med in i ekvationen. Mångfalden av personer och berättelser visar på en svårighet att planera för en trygg miljö där alla känner sig inkluderade. Till sist dras slutsatsen att trygghetsvandringarna som medel sätter själva ramarna för vilka berättelser som blir berättade.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INTRODUKTION.....	6
1.1. Inledning.....	6
1.2. Problemformulering.....	8
1.3. Syfte.....	8
1.4. Disposition.....	8
2. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER.....	10
2.1. Introduktion av det teoretiska ramverket.....	10
2.2. Poststrukturalismen.....	10
2.3. Intersektionalitet.....	10
2.3.1. Hegemoni.....	11
2.3.2. Maktstrukturer och dess beståndsdelar.....	12
2.4. Språket och dess betydelse för våra berättelser.....	13
2.5. Narrativ och berättelser.....	14
3. FORSKNINGSÖVERSIKT.....	16
3.1. Introduktion till tidigare forskning.....	16
3.2. Planering för trygghet och jämställdhet.....	16
3.2.1. Integrering av jämställdhetsaspekten i planeringen.....	19
3.3. Kvinnors otrygghet i offentliga rum.....	20
3.3.1. Rädslans paradoxer.....	22
3.4. Mäns otrygghet i offentliga rum.....	23
4. FORSKNINGSDESIGN.....	26
4.1. Introduktion till forskningsdesign.....	26
4.2. Val av empiriskt material.....	26
4.3. Fallstudie.....	26
4.4. Kvalitativ narrativanalys.....	29
4.4.1. Dekonstruktion.....	29
4.4.2. Burkes pentad.....	30
4.5. Analysprocess.....	30
5. REDOVISNING AV EMPIRIN.....	32
5.1. Introduktion till redovisning av empirin.....	32
5.2. Scener ur ett narrativ.....	32
5.2.1. Scener som ingiver otrygghet.....	32
5.2.2. Scener som ingiver trygghet.....	34
5.2.3. Scen som en estetisk trygghetsfråga.....	34
5.3. Handlingar ur narrativ.....	35
5.4. Aktörer ur narrativ.....	36
5.4.1. Ungdomar som farliga.....	36
5.4.2. Ungdomar som offer.....	37
5.4.3. Barn som offer för känslor av otrygghet.....	37
5.4.4. Äldre som offer för känslor av otrygghet.....	38
5.4.5. Missbrukare som orsak till känslor av otrygghet hos andra.....	38
5.4.6. Övriga aktörer.....	38
5.5. Medel ur ett narrativ.....	39

5.6. Syfte från ett narrativ.....	41
6. ANALYS.....	43
6.1. Vem äger känslan av otrygghet.....	43
6.2. Ålder som otrygghetsfaktor.....	45
6.3. Vad konstituerar ett maktförhållande.....	47
6.4. Åtgärder som föreslås för att skapa tryggare miljöer.....	48
7. DISKUSSION.....	49
7.1. Hur genereras kunskap om trygghet inom planeringen?	49
7.2. Vilka antaganden om trygghet finns det inom planeringen?	51
7.3. Vilka åtgärder föreslås för att åstadkomma trygga miljöer?	53
7.4. Slutsatser.....	54
7.5 Vidare forskning	55
8. Källförteckning.....	56

1. INTRODUKTION

1.1 Inledning

Strävan efter ett jämlikt och jämställt samhälle där både män och kvinnor har samma rättigheter och skyldigheter har för planerarna inneburit ytterligare en aspekt att ta hänsyn till i framtagandet av nya planer och policys för den fysiska planeringen. Jämställdhet har blivit en viktig fråga att implementera i den fysiska planeringen samtidigt som det inte finns stöd i plan- och bygglagen hur detta ska ske. Planerarens roll enligt svensk lag är att hantera olika intressen och konflikter med målet att beakta ett allmänintresse. Detta innebär svårighet då jämställda miljöer ses som ett allmänintresse samtidigt som det saknas tydliga riktlinjer för hur planerarna ska tillgodose detta intresse. Arbete för en ökad jämställdhet är något som flera aktörer i samhället arbetar aktivt med.

År 2006 skapade EU ett nytt institut, det europeiska institutet för jämställdhet för att sprida och stödja sina medlemsstater i arbetet med att implementera jämställdhet på samhällets samtliga nivåer (European institute for gender equality, 2017). I Sverige har regeringen upprättat nationella jämställdhetsmål (SCB, 2008:11). Inom den feministiska planeringsforskningen har dock kritik vuxit fram som menar att fysisk planeringen baseras på patriarkaliska normer och mönster. Planeringen ses av dessa forskare som ett politiskt verktyg där spridningen av manliga normer möjliggörs och konkretiseras genom hur den fysiska miljön gestaltas (Listerborn, 2002:15). Trots det ökade kraven på att planerare ska planera för jämställda miljöer, exempelvis inom bostadsbyggandet, saknas det tydliga riktlinjer hur det ska gå till. Vad har då planeringen för relation till begreppet jämställdhet?

Målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv.

(Regeringskansliet, 2016)

Regeringen har lagt fast jämställdhet som citatet ovan visar som ett mål för det politiska arbetet. Målet om jämställdhet finns även inorporerat i ett antal plandokument däribland Malmös, Stockholms och Åmåls översiktsplaner (Stockholms stad, 2016; Malmö stad, 2014 & Åmåls kommun, 2014).

Det nationella målet för jämställdhet syftar till att män och kvinnor ska ha samma möjlighet att forma samhället och därmed även sina egna liv. Till det nationella målet finns flera delmål ämnade att hjälpa till att nå det övergripande målet. Arbetet mot våld är ett exempel på en viktig jämställdhetsfråga och är ett delmål som lyfter vikten av att både kvinnor och män samt flickor och pojkar har samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet (Regeringskansliet, 2016). Sveriges nationella mål för jämställdhet kan ses som en del av den Europeiska Unionens arbete med att implementera jämställdhet på alla institutionella nivåer (EU, 2010:39, Greed, 2005; Greed, 2006). Hur kan då planerarna tillgodose dessa mål i den fysiska planeringen? Boverket har utifrån de nationella målen skapat styrdokument för att underlätta arbetet med jämställdhet och samhällsplanering. Trygghet är en faktor som lyfts som en viktig del i arbetet med att planera mer jämställt. Vad är då trygghet och vilken påverkan har det på jämställdhet och planering? I förordet till publikation *Plats för trygghet, inspiration för stadsutveckling* lyfter Boverket detta resonemang:

För att kunna planera för miljöer där både kvinnor och män upplever att de kan vistas utan att känna sig otrygga behövs det kunskap om vad trygghet ur ett jämställdhetsperspektiv är;

hur upplevelsen av trygghet varierar beroende på både kön och andra faktorer.

(Boverket, 2010a:3)

Boverket visar genom sitt resonemang att planering för jämställdhet har en nära koppling till hur planerare hanterar begreppet trygghet. Aspekter som genus, ålder och etnicitet har tagits upp som faktorer som kan påverka en individs upplevelser av trygghet (Boverket, 2010a:13). Boverket visar att trygghet är en viktig faktor gällande planering för jämställdhet men lyfter även komplexiteten som begreppet innefattar då upplevelsen av trygghet varierar beroende på vem som upplever känslan. Trygghet är en individuell känsla vilket kan försvåra genomförandet av en mer generell planering för att garantera trygghet för alla. Trygghet är inget universellt begrepp som går att applicera på allt och alla, det som uppfattas som tryggt för en individ behöver inte betyda trygghet för någon annan. Om trygghet är en individuell känsla, vad kan då planeringen göra för att garantera trygghet för samtliga samt på så sätt bidra till arbetet med att skapa jämställda offentliga rum?

Boverket har formulerat exempel på hur otrygghet kan byggas bort, men vems otrygghet är det som planeras bort? Vad är det för berättelse som reproduceras om trygghet och jämställdhet i planeringen? Finns det klara gränser mellan vad som kan anses tryggt och det som kan anses vara otryggt? I berättelsen om trygghet är det främst kvinnan som upplever otrygghet på offentliga platser, en berättelse som sätter mannen i rollen som antagonist och kvinnan som sårbar och hjälplös (Boverket, 2010a:62). Berättelsen om mäns våld mot kvinnor lyfts i de nationella jämställdhetsmålen som en viktig barriär på vägen mot ett jämställt samhälle. Vem är denna kvinna vars trygghet måste säkras och stämmer det att kvinnan är den individ vars trygghet är mest sårbar?

Efter andra världskriget publicerades Simone de Beauvoirs bok *Det andra könet* där hon argumenterar för att en människa inte föds till kvinna utan det är något hon blir (UR, 2004). Simone de Beauvoirs argumentation skulle peka på att kön och vad som är kvinnligt och manligt är en social konstruktion som bibehålls genom våra berättelser och diskurser. Vilka berättelser om kön reproduceras inom planeringen? Finns det berättelser som reproduceras och medför begränsningar utifrån ett jämställdhetsperspektiv? Om det är så att planeringen reproducerar könsroller och bekräftar en strukturell ojämlikhet, vilken betydelse har detta för möjligheten att planera för ett tryggare samhälle? Gunnel Forsberg har forskat om jämställdhet och samhällsplanering och hävdar följande:

Fortfarande finns det inbyggda föreställningar i samhällsplaneringen om vad som är manligt och vad som är kvinnligt. Därför utformas våra urbana miljöer utifrån en föreställning om könsbestämda handlingsmönster och behov.

(Berger & Forsberg, 2005:464-465).

Gunnel Forsberg bekräftar att det finns mönster som reproduceras genom den fysiska miljön däribland idén om vilka rum som är manliga och vilka som uppfattas som kvinnliga. Clara Greed en brittisk planerare och forskare hävdar i linje med Forsberg att den fysiska planeringen konkretiserar de sociala normer och relationer som samhället är byggt på. Staden är en produkt av en planering influerad av de normer som är förhärskande i samhället. Greed hävdar således att de förhärskande normerna i samhället får ett fysiskt uttryck, det vill säga planerarna reproducerar normer och skapar möjlighet för dem att gestaltas fysiskt. På detta sätt bidrar planeraren till att reproducera föreställningar om vad som är det rätta sättet att leva, om vad som är manligt och kvinnligt och om hur människor bör uppträda och agera i det offentliga rummet.

The city is the product of the reproduction over space of social relations but, once built, the physical structure can, in turn, feedback its influence onto its inhabitants, by acting as a constraint in the nature of future societies living that city because of the restrictions of its layout, street pattern, design and subculture.

(Berger & Forsberg, 2005:465).

Utifrån detta synsätt går det därmed att ifrågasätta om, eller i vilken utsträckning, det är möjligt att genom fysisk planering planera för trygghet. Vad är det som skapar otrygghet och vad är det människor känner en otrygghet inför samt vad är det som gör det svårt för att lämna detta narrativ av otrygghet?

1.2 Problemformulering

Jämställdhet har lyfts fram i såväl kommuners översiktsplaner som i statliga dokument som en viktig aspekt att ta hänsyn till i planeringen av offentliga platser. Trygghet har uppfattats som nyckeln till att åstadkomma jämställda rum där både män och kvinnor kan känna sig säkra. Inom den fysiska planeringen har otrygghet setts som ett fenomen som kan byggas bort genom fysiska åtgärder. Dock diskuteras det sällan vilken grund planeringen för trygga och jämställda offentliga miljöer baseras på. Känslan av trygghet som en individuell känsla komplicerar synen på att det finns ett konkret sätt att planera bort otrygghet på. Planering för jämställda miljöer kan kompliceras ytterligare genom att ifrågasätta vilka antaganden om jämställdhet som finns inom den fysiska planeringen. Problematiken som uppsatsen vill lyfta är just den om de verktyg som används idag inom den fysiska planeringen för att skapa trygghet verkligen är de rätta verktygen. Utifrån detta är det intressant att undersöka möjligheten och förmågan att planera för trygghet utifrån individuella upplevelser av otrygghet.

För att kunna genomföra undersökningen om möjligheten och förmågan att planera för trygghet har problemformuleringen operationaliserats i tre konkreta frågor:

- Hur genereras kunskap om trygghet inom planeringen?
- Vilka antaganden om trygghet finns inom planeringen?
- Vilka åtgärder föreslås för att åstadkomma tryggare miljöer?

1.3 Syfte

Syftet med uppsatsen är utifrån en undersökning av planering för trygghet se till de narrativ som göms bakom hegemoniska föreställningar om trygghet. Vidare syftar uppsatsen till att genom lyfta fram de gömda narrativen bidra till en ökad kunskap och förståelse kring möjligheten och förmågan att planera för trygghet.

1.4 Disposition

1. Introduktion: Här presenteras arbetets problembeskrivning vilket sedan följs av en problemformulering med tre forskningsfrågor. Vidare presenteras uppsatsens syfte och dispositionen för arbetet.

2. Teoretiska utgångspunkter: Här presenteras arbetets teoretiska utgångspunkter. Kapitlet inleds med en genomgång av poststrukturalismen samt det intersektionella perspektivet för att sedan övergå till en redogörelse för begreppen narrativ och berättelse.
3. Forskningsöversikt: Här presenteras den forskning som är relevant till utifrån undersökningens problemformulering och syfte. Kapitlet inleds med en redogörelse för planeringen för trygghet och jämställdhet för att sedan övergå till att redogöra för de resonemang som finns om otrygghet hos män och kvinnor.
4. Forskningsdesign och metod: Här presenteras hur uppsatsens undersökning kommer att gå till och hur processen för analysen av det empiriska materialet kommer att struktureras.
5. Resultat: Här presenteras resultatet från den empiriska undersökningen.
6. Analys: Här redovisas analysen över det resultat som kom fram i och med den empiriska undersökningen. Analysen bygger på den tidigare redovisade forskningen och uppsatsens teoretiska utgångspunkter.
7. Diskussion: Här diskuteras de tre initialt ställda frågor till uppsatsen i relation till resultat och analysen. Diskussionen avslutas sedan med slutsatser samt en mindre diskussion över hur detta arbete kan stå för grund för vidare forskning.

2. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

2.1 Introduktion av det teoretiska ramverket

I detta kapitel kommer uppsatsens teoretiska utgångspunkter och ramverk att redogöras för. Det teoretiska utgångspunkter kommer senare att användas i analysen av resultat från den empiriska undersökningen (se kapitel 6. *Analys*). Som övergripande tema kommer forskningstraditionen poststrukturalism att nämnas. Poststrukturalismen visar på den generella ansatsen från vilket uppsatsens teoretiska utgångspunkter har valts efter, som till exempel det teoretiska perspektivet intersektionalitet. Vidare lyfts språkets betydelse för narrativ och för en intersektionell analys över maktstrukturer. Avslutningsvis behandlar kapitlet skillnader och likheter mellan begreppen narrativ och berättelse för klargöra vad som egentligen menas med just ett narrativ och en berättelse.

Kapitlet är organiserat som följande; (2.1) Introduktion av det teoretiska ramverket; (2.2) Poststrukturalism; (2.3) Intersektionalitet; (2.4) Språket och dess betydelse för våra berättelser och (2.5) Narrativ och berättelser.

2.2 Poststrukturalism

Poststrukturalismen uppkom som kritik mot strukturalismens statiska sätt att studera och förstå narrativ. Narrativ sågs existera inom bestämda ramar utan påverkan från externa faktorer. Poststrukturalisterna kritiserade detta antagande om att det finns fasta strukturer från vilket narrativ granskas genom. Professor Donald E. Polkinghorne hävdar att människan kan inte förstås som en statisk enhet utan karaktäriseras snarare av ett temporärt varande och en flyktighet (Polkinghorne, 1988:82). Forskarna inom strukturalismen bortser inte från kontexten helt, dock menar de att det alltid finns en underliggande mening och logik i hur narrativ är uppbyggda. Den rationella ordningen i hur narrativ kan läsas och förstås kan dock bli ett hinder för att synliggöra individens egna berättelser (Polkinghorne, 1988:140). Anna Johansson beskriver hur narrativ ständigt förändras och reproduceras genom tal och skrift, i linje med Polkinghorne kritiserar hon strukturalismens förenkling och reducering av den mångfald som hon anser narrativ representerar (Johansson, 2005:160).

Under 1970-talet skedde ett skifte inom det akademiska mellan det som Jan Christoph Meister, Tom Kindt samt Wilhelm Schernus såg som sökandet efter ett allrådande mönster till ett mer poststrukturalistiska perspektiv vilket möjliggjorde för nya sätt att dekonstruera och granska narrativ, bortom hegemoniska sanningar (Meister, Kindt & Schernus, 2005:ix). En av konsekvenserna som kom av utvecklingen av poststrukturalismen hävdar de är att narrativ som tidigare gömdes bakom starka hegemoniska föreställningar över hur världen är beskaffad fick plötsligt möjlighet att höras. Som exempel lyfts den nya feministiska litteratur som publicerades på 1980-talet som ifrågasatte den patriarkaliska hegemonin och kvinnans marginalisering i samhället (Meister, Kindt & Schernus, 2005:x).

2.3 Intersektionalitet

Intersektionalitet är ett teoretiskt perspektiv som ämnar att studera maktstrukturer i samhället. Perspektivet utgår från att det finns en underliggande maktstruktur som formar våra beslut samt färgar samhällets normer och praktiker. Maktstrukturerna reproduceras sedan från de ramar och normer som de själva har skapat. Intersektionalitet uppstod som kritik mot den vita feminismens hegemoni och det endimensionella perspektiv som har använts i granskningen av maktstrukturer (De los Reyes & Mulinari, 2005:15). Endimensionella analyser för att studera maktstrukturer är intetsägande, för att förstå kvinnans maktposition måste hon sättas i relation till faktorer som genus, klass och etnicitet (De los Reyes &

Mulinari, 2005:27). Tillsammans skapar faktorerna genus, klass och etnicitet en individs eller grupps maktposition (De los Reyes & Mulinari, 2005:24). Maktpositioner och maktutövande härstammar hävdar Paulina De los Reyes och Lena Martinsson från förekomsten av skilda narrativ och tolkningar där en berättelse väljs på bekostnad av andra berättelser (De los Reyes & Martinsson, 2005:20). Intersektionalitet kan förstås enligt de som den transformerande kraft som uppstår när samhällliga maktordningar formas och utmanas (De los Reyes, Martinsson, 2005:12).

Det intersektionella perspektivet slår an till poststrukturalismen som forskningstradition genom att båda syftar till att identifiera berättelser om individen bortom endimensionella och rigida system. Både poststrukturalismen och det intersektionella är kritiska till sin natur, de ifrågasätter givna sanningar om hur världen är beskaffad (De los Reyes & Mulinari, 2005:17). I linje med poststrukturalismen försöker det intersektionella perspektivet blottlägga och förstå krafterna som ligger bakom ett kategoriserade av människor och därmed vilken påverkan maktstrukturer har på individers möjlighet att agera. Ett intersektionell perspektiv hjälper till att utmana givna sanningar och bilder över hur världen är skapad, bland annat genom att ifrågasätta hegemoni kring den vita kvinnans feminism (De los Reyes & Mulinari, 2005:15).

2.3.1 Hegemoni

Hegemoni ses som ett centralt begrepp inom poststrukturalismen för att förklara och problematisera det universal mönster som strukturalismen menar varje narrativ bygger på (Meister, Kindt & Schernus, 2005:ix). Ett av poststrukturalismens syften hävdar Alexa Robertson är att hitta narrativ som inte stämmer med konventionen och den för stunden härskande hegemonin (Bergström & Boréus, 2012:226). Lina Berglund Snodgrass definierar hegemoni som ett fenomen som inte ifrågasatts och som något som tas för en given sanning. Hon fortsätter med att beskriva hegemoni som ett element som utövar dominans och inflytande över något eller någon (Berglund Snodgrass, 2016:22). Narrativ som tas som objektiva sanningar menar hon utgör en dominans och inflytande gentemot andra narrativ som inte följer den hegemoni som samhället ordnas utefter. Vidare hävdar hon att den fysiska planeringen sker inom de ramar som den härskande hegemonin sätter (Berglund Snodgrass, 2016:23).

Hegemoni inom det intersektionella perspektivet kan förklaras utifrån begreppet makt samt processen av över- och underordning. Paulina De los Reyes och Diana Mulinari hävdar att hegemoni innefattar ett maktutövande där vissa grupper och deras narrativ lyfts fram som det rätta och normala på bekostnad av andra narrativ som istället exkluderas och stigmatiseras (De los Reyes & Mulinari, 2005:83). Det är inte bara faktorer som genus, klass och etnicitet som kan komma att utgöra vad som räknas som ett över- eller underordnat narrativ. De los Reyes och Mulinari hävdar att även världsuppfattningar, praktiker, etik och preferenser är centrala i skapandet av hegemoniska föreställningar om hur världen är beskaffad (De los Reyes & Mulinari, 2005:79). Vidare beskriver de hur ett intersektionellt perspektiv kan hjälpa till att sammanfoga och synliggöra narrativ som gömmer sig bakom den styrande hegemonin (De los Reyes & Mulinari, 2005:25).

Begreppet efterlikning används som begrepp för att förklara varför maktstrukturer kvarstår att existera mellan över- och underordnade grupper och narrativ (De los Reyes & Mulinari, 2005:36). Efterlikning kan ses som en process där utestängningspraktiker reproduceras av de som har blivit utestängda. De marginaliserade grupperna reproducerar således en praktik som de själva har blivit utsatta för och skapar via detta nya över- och underordningar mellan dem och andra grupper (De los Reyes & Mulinari, 2005:36). Paulina de los Reyes och Diana

Mulinari hävdar att efterlikning där de underordnade är centrala aktörer i skapandet av deras egen stigmatisering visar på maktstrukturernas beständighet trots den maktkritik som finns i dagens samhälle (De los Reyes & Mulinari, 2005:37).

2.3.2 Maktstrukturer och dess beståndsdelar

Inom den poststrukturalistiska forskningstraditionen och det intersektionella perspektivet har forskare gått ifrån en endimensionell förståelse av makt och istället omfamnat tanken kring att makt bygger på flera olika processer som tillsammans producerar och reproducerar relationer av över- och underordning (De los Reyes & Mulinari, 2005:17). Till skillnad från endimensionella analyser som tenderar att förenkla begreppet makt och den komplexitet som rymmer i olika maktrelationer, arbetar det intersektionella perspektivet med att föra in fler dimensioner och aspekter för att studera hur de tillsammans konstruerar olika typer av maktpositioner (Gunnarson, 2006:19). Regeringen har i sin rapport *Patriarkalt våld som hot mot mänsklig säkerhet* definierat intersektionalitet som ”multipel diskriminering med dimensioner som genus, klass, etnicitet, ålder som avgörande för en individs status och makt” (Johnsson-Latham, 2005).

En individ kan vara bärare av flera olika maktrelationer vilket skapar olika typer av över- och underordningar. Differentieringsprocesser är ett begrepp som innefattar hur dessa olika faktorer som genus, klass och etnicitet kan verka med eller mot varandra i att skapa maktpositioner. Paulina De los Reyes och Lena Martinsson poängterar just att dessa processer inte kan ses som isolerade enheter utan att i stor grad ger varandra betydelse och konstruerar tillsammans olika maktrelationer (De los Reyes & Martinsson, 2005:33). Paulina de los Reyes och Diana Mulinari hävdar att intersektionella studier inte kan genomföras om inte elementen genus, klass och etnicitet tas i beaktning då dessa faktorer ses som bärande former för samhället (De los Reyes & Mulinari, 2005:40). De tre elementen sätter upp ramarna för individens handlingsutrymme och är således centrala inom det intersektionella perspektivet.

Inom maktstrukturer gömmer sig en ojämlikhet och en ojämsliddhet mellan över- och underordnade grupper som har nämnts tidigare. Skillnader mellan grupper skapas genom användandet av motsatspar, en kategorisering som bidrar till en ökad exkludering och som hjälper till att vidmakthålla maktpositioner (De los Reyes & Mulinari, 2005:34). Motsatspar kan exemplifieras med relationen mellan man och kvinna, där mannen ses som överordnad och följaktligen kvinnan underordnad till mannen (De los Reyes & Mulinari, 2005:35). Skillnaden mellan det manliga och kvinnliga konkretiseras i det som Silvia Gherardi nämner som ”(...) *One is denied by the other*” (Gherardi, 1995:101). Hon hävdar att våra berättelser är byggda på och av olika symboler inom vilka vissa människor bekräftas medan andra blir åsidosatta. Ett binärt förhållande mellan två parter behöver inte bara separera utan kan också ses som orsaken till varandras existens (Gherardi, 1995:101). De los Reyes och Mulinari hävdar att kategorierna genus, klass och etnicitet som distinktioner mellan människor är en stor del i narrativet som skapas över vilka individer och grupper som är över- respektive underordnade varandra (De los Reyes & Mulinari, 2005:34).

Relationen mellan över- och underordning kan även förstås som relationen mellan det normala och det avvikande. Maktutövande legitimeras inte bara genom en samhällelig norm om vad som är rätt utan denna norm skapar i sin tur en stigmatisering av de individer och grupper som avviker från normen. I relation till det normala så stigmatiseras det avvikande och däri ligger ett maktutövande där det naturliga ses som överordnad och det avvikande som underordnat (De los Reyes & Mulinari, 2005:43).

Paulina De los Reyes och Diana Mulinari trycker dock på att positionen som underordnad innebär inte nödvändigtvis att den underordnade är avvikande från normen. Inom det intersektionella perspektivet ses kvinnor, arbetare och invandrare som underordnade men inte som avvikande. Det är först när den underordnade trotsar normen och den maktposition hen har blivit tilldelad som hen blir avvikande (De los Reyes & Mulinari, 2005:43).

Stigmatisering och avvikande beteende associeras till individens och kollektivets agerande snarare än till vilket genus, klass eller etnicitet personen i fråga tillhör (De los Reyes & Mulinari, 2005:44). Paulina De los Reyes och Lena Martinsson hävdar att det är först när en jämförelse görs mellan två individer eller två faktorer som den ena kan kategoriseras som avvikande eller olik den andra (De los Reyes & Martinsson, 2005:14). För att förtydliga relationen mellan det som är normativt och avvikande lyfter rummet som aspekt. Män och kvinnor har olika platser som ses som normativa för dem att vistas på och om en kvinna beträder en miljö som traditionellt anses tillhöra mannen kommer kvinnan att uppfattas som avvikande, då hon agerar mot den styrande normen (De los Reyes & Martinsson, 2005:16).

Paulina de los Reyes och Lena Martinsson hävdar således att maktpositioner inte endast är en konstruktion baserat på genus, klass och etnicitet utan också människors agerande. Vidare menar dem att maktpositioner också är en konsekvens över den föreställning som finns över vad som anses vara normalt och det som anses vara avvikande (De los Reyes & Martinsson, 2005:21). Det intersektionella perspektivet hävdar De los Reyes och Martinsson är en viktig del i att bortse från den hegemoniska uppfattningen över vem kvinnan är och risken av att en viss typ av kvinna får tolkningsföreträde över andra kvinnor. Ett intersektionellt perspektiv hjälper till att lyfta berättelser från de kvinnor som stigmatiseras på grund av sin etnicitet eller klass menar De los Reyes och Martinsson (De los Reyes & Martinsson, 2005:21).

2.4 Språket och dess betydelse för våra berättelser

På 1970-talet skrev lingvisten Robin Tolmach Lakoff boken *Language and Woman's Place* i vilken hon för en diskussion hur språket har påverkat kvinnans plats i samhället. Lakoff hävdar att språket tillslut blir en del av en människas identitet, det handlar inte enskild om språket utan också om hur språket påverkar en individs beteende och agerande (Lakoff, 2004:106). Lakoff menar att människor som talar har inte möjlighet att uttrycka sitt riktiga jag, språket är en produkt av den hegemoniska bild som finns över hur en som individ ska bete sig, antingen utifrån sitt genus, klass eller etnicitet (Lakoff, 2004:106). Språket bör således problematiseras och diskuteras utifrån perspektivet att det är en social konstruktion än att ses som något objektivt (Lakoff, 2004:106).

Språket hävdar Robin Tolmach Lakoff kan tvinga individer att spela onaturliga roller, roller som är anpassade till samhällets förväntningar över hur individen ska agera (Lakoff, 2004:106). Det finns en skillnad mellan män och kvinnor gällande språkets barriärer, det beteende som männen avråds ifrån att agera efter ses ofta som något som samhället värderar mindre än det beteende kvinnor avråds ifrån att agera efter (Lakoff, 2004:106). Således hävdar Lakoff att män som pratar feminint eller betar sig på ett sätt som vanligtvis är reserverat till kvinnan uppfattas som mindre manliga och därmed innefattar ett mindre värde. Diskussionen som Lakoff för om kvinnans språk grundar sig i tanken att kvinnans språk inte endast är en språklig praktik utan även kan ses som förklaring på kvinnans position i samhället baserat på de förväntningar som finns på kvinnans språk (Lakoff, 2004:124).

I poststrukturell feminism är skrivandet och texten en metafor för kunskap, texter kan därför avslöja vilka kulturella ramar som finns i samhället. Språket uppfattas inte som neutralt utan ofta som en faktor färgade av sin omvärld. Silvia Gherardi menar att det är därför viktigt att

ha en feministisk analys för att bryta ner texter och sedan bygga upp dem och därmed identifiera vad texterna egentligen säger (Gherardi, 1995:107). De feministiska poststrukturalisterna ifrågasätter stabiliteten av olika kategorier betingade av vår kultur såsom begreppet genus, de menar att dessa begrepp inte ska ses som naturliga utan som sociala konstruktioner producerade av ett patriarkaliskt samhälle (Gherardi, 1995:106). Sociala praktiker överförs inte bara genom språket utan skapas i och genom bruket av språk, för att kunna förstå hur individer agerar och vilket handlingsutrymme en individ har är det viktigt att analysera språket och vilken tradition som språket som de använder är en produkt av (Gherardi, 1995:100). Feministisk poststrukturalism hävdar Gherardi har hjälpt att ändra fokus från kvinnan som subjekt till hur ord som genusrelation och kvinna kan förstås som en skapelse av språket och till relationen mellan diskurser och institutionella ramar vilket skapar makt som legitimeras av kunskap ”den sanna kunskapen” (Gherardi, 1995:106-107).

2.5 Narrativ och berättelser

Inom forskningen används begreppen narrativ och berättelse utan att det finns en klar definition vad dem innebär och vilken relation begreppen har till varandra (Johansson, 2005:121; Bergström & Boréus, 2012:228). Hur ska narrativ och berättelse som begrepp tolkas, är de enskilda företeelser eller två namn på en och samma sak?

Det finns ingen klar definition av narrativ och berättelse inom den samhällsvetenskapliga forskningen, Anna Johansson hävdar att narrativ teori och metod är så pass nytt inom forskningen att det fortfarande experimenteras hur narrativ och berättelse som begrepp ska användas (Johansson, 2005:121). Ett narrativ har förklarats som en redogörelse för något som har hänt, där händelser struktureras och sätts ihop till en handling (Bergström & Boréus, 2012:229). Vidare har narrativ definierats som bestående av två delar, en historia och en diskurs. En historia centrerar kring frågan *vad?* Frågan lyfter ett narrativs händelseförlopp eller innehåll samt vilka karaktärer som inkluderas i narrativet (Bergström & Boréus, 2012:230). Diskurs centreras kring frågan *hur?* Frågan lyfter, med vilka medel som innehållet i ett narrativ förmedlas via (Bergström & Boréus, 2012:230). I linje med narrativ definieras begreppet berättelse också av sammanställningen av händelser till en sekvens av händelser (Johansson, 2005:124).

Temporalitet och kausalitet är två kriterier som används för att definiera en berättelse. Temporalitet innefattar det som nämnts tidigare, en struktur gällande att forma händelser till en enhetlig handling (Johansson, 2005:124). Anna Johansson menar att det andra kriteriet nämligen kausalitet, huruvida en berättelse har en röd tråd eller inte, går i linje med om en berättelse innehåller en struktur (Johansson, 2005:124). Frågan huruvida en berättelse hänger samman så har även begreppet koherens lyfts upp som ytterligare ett karaktärsdrag för en berättelse (Johansson, 2005:125). Mångfalden av kriterier som definierar en berättelse hävdar Johansson bidrar till svårigheten att skapa en klar definition vad en berättelse faktiskt är och vad den ska innehålla. Johansson knyter således ihop komplexiteten av narrativ och berättelser genom att hon ser narrativ och berättelser som nya ting inom det akademiska som inte har fått en klar definition än (Johansson, 2005:125). Utifrån ett poststrukturalistiskt perspektiv kan och bör normativa narrativ baserade på hegemoniska föreställningar över samhället ifrågasättas. Hur narrativ om trygghet är konstruerade kan förstås genom en intersektionell analys där förhållandet mellan olika typer av relationer av över- och underordningar redogörs för. Att se narrativ bortom en fast struktur och dess relation till makt är viktiga aspekter att förstå och bära med sig i en analys över narrativens position inom den fysiska planeringen. Det teoretiska perspektivet som ska användas till denna studie bygger på det poststrukturalistiska perspektivet där intersektionalitet är en del. Inför analysen kommer

frågan om makt och relationen mellan olika aktörer och deras förmåga att uttrycka det individuella narrativet om trygghet bli en viktig faktor.

I denna studie kommer båda begreppen användas som synonymer till varandra och de ska således inte uppfattas som två skilda begrepp. Forskningen visar på ett ambivalent förhållningssätt till begreppen, och för att förhindra eventuell förvirring som kan uppstå gällande vad som jag som författaren uppfattar är skillnaden mellan begreppen kommer de användas som ett och samma begrepp.

3. FORSKNINGSOVERSIKT

3.1 Introduktion till tidigare forskning

I detta kapitel redogörs för en del av den aktuella forskning som finns om trygghetsplanering, jämställdhet och intersektionalitet. Inledningsvis redogörs för förhållandet mellan fysisk planering och begreppen trygghet och jämställdhet. Vidare lyfts kritik som har uppstod mot det sätt som trygghet och jämställdhet har hanterats inom den fysiska planeringen. Därefter ges en utblick till England och deras problem med att införliva genusaspekten i planeringen samt speglingar till den svenska kontexten. Vidare lyfter forskningsöversikten upp kvinnor och mäns förhållande till otrygghet och otrygga offentliga miljöer.

Kapitlet är organiserat som följande: (3.1) Introduktion till tidigare forskning; (3.2) Planering för trygghet och jämställdhet; (3.3) Kvinnors otrygghet i offentliga rum; (3.4) Mäns otrygghet i offentliga rum.

3.2 Planering för trygghet och jämställdhet

2010 publicerade Boverket dokumentet *Plats för trygghet; Inspiration för stadsutveckling* för att stödja samt fungera som verktyg i att skapa trygga och levande stadsmiljöer (Boverket, 2010a). Boverket är en statlig myndighet vars uppgift är att hantera frågor om byggd miljö, hushållning med mark- och vattenområden, fysisk planering, byggande och förvaltning av bebyggelse, boende och bostadsfinansiering (Boverket). Att inkludera trygghet och jämställdhet som en del av den fysiska planeringen är något som har blivit allt mer populärt. I början av 2000-talet skapades i Göteborg en ny metod för att identifiera otrygga platser i staden med syftet att bli ett verktyg att planera för mer trygga och jämställda miljöer (Tryggare, Mänskligare, Göteborg, 2005).

Boverket baserar sin definition av jämställd planering på de jämställdhetsmål som Sveriges regering har satt upp (Regeringen, 2016). Här ses mäns våld mot kvinnor som en viktig faktor i vad som anses vara ett hinder för att uppnå jämställdhet, något som också har identifierats som en av de största källorna till kvinnors otrygghet på offentliga platser (Boverket, 2010a:15). Boverket lägger stort fokus på de fysiska åtgärder som kan göras för att åtgärda kvinnors samt andra gruppers känslor av otrygghet på offentliga platser. Åtgärder som att ta bort buskage och träd, laga trasiga lampor och planera för levande platser för att motverka känslan av otrygghet lyfts av myndigheten (Boverket 2010a:22, 29, 33). Staden består av olika typer av offentliga rum vilka kräver olika typer av åtgärder för att göra dem trygga. Boverket fokuserar på de fysiska attributen i en stad och skapar utefter dem konkreta verktyg i hur offentliga miljöer kan göras mer trygga (Boverket, 2010a; Boverket, 2010b; Boverket, 2010c).

Forskare Lina Berglund Snodgrass vill i sin doktorsavhandling *Demanding Certainty, a critical examination of swedish spatial planning for safety* problematisera bilden över trygghet och rädsla samt granska hur dessa begrepp förstås inom den svenska planeringen (Berglund Snodgrass, 2016). Hon vill problematisera den enligt henne normativ bild som planeringen har över begreppen trygghet och rädsla samt ifrågasätta de åtgärder som sätts in för att lösa problemet med att vissa grupper i samhället känner en otrygghet på offentliga platser (Berglund Snodgrass, 2016:12). Hon frågar sig vilken typ av antaganden som finns angående trygghetsplanering i Sverige samt vilka antaganden som finns om kunskap och var sådan kan hämtas (Berglund Snodgrass, 2016:13). I Sverige används en särskild strategi hävdar Berglund Snodgrass för att tillgodose trygghet för alla på offentliga platser, nämligen ett tillvägagångssätt som kallas för *animated approach*. Tillvägagångssättet innebär att den

offentliga platsen tillgängliggörs för alla individer vilket skulle skapa ett större flöde av människor och således göra de offentliga platserna mer trygga (Berglund Snodgrass, 2016:81). Att det krävs en högre grad av folktäthet för att göra en offentlig plats trygg är något som passar väl in i den svenska plandiskursen om att bygga täta och mer blandade städer (Berglund Snodgrass, 2016:81). Kritikerna till *animated approach* menar att en plats fortfarande kan uppfattas som exkluderande trots en större andel människor som vistas på platsen. Berglund Snodgrass ser människor som en naturlig form av övervakning. Att möjliggöra trygghet genom att skapa ett större flöde av människor baseras på idén att alla är välkomna och passar in i berättelsen över hur en individ ska vara och agera på den offentliga platsen (Berglund Snodgrass, 2016:81). Människor som inte passar in i platsens narrativ kan känna sig övervakade och exkluderade och därmed känna en större känsla av otrygghet än andra som anpassar sig till det rådande hegemonin.

I koppling till att skapa offentliga platser med mycket rörelse finns det inom planeringen en tanke av att skapa vackra och attraktiva miljöer. Berglund Snodgrass hävdar att även detta tillvägagångssätt att tillgodose trygghet genom att skapa vackra miljöer är en exkluderande praktik där de som inte passar in i de attraktiva miljöerna exkluderas (Berglund Snodgrass, 2016:81). Stockholm stads nolltolerans mot graffiti kan ses som ett verktyg i att skapa vackra offentliga platser. Genom att förbjuda graffiti exkluderas personer från den offentliga miljön som anses opassande för det narrativ som staden försöker sprida om den vackra oklottrade staden (DN, 2012; SVT, 2014). Målet att skapa trygga, attraktiva och vackra offentliga platser anspelar på idéer och tankar om vad som uppfattas som otryggt eller tryggt, däribland graffiti som markering för något fult, folktomt och otryggt (Berglund Snodgrass, 2016:82; DN, 2012; SVT, 2014).

Genom att granska och analysera olika typer av projekt som hade skickats in till Boverket för att få finansiellt stöd ville Lina Berglund Snodgrass se vilka antaganden som finns bakom tanken om otrygga platser (Berglund Snodgrass, 2016). I hennes undersökning ville hon se hur de olika projekten använder kunskap som ett sätt att legitimeras sina idéer. Vissa projekt som studerades menade att otrygghet är ett resultat från att föråldrat planeringsideal, äldre tiders planering likställs därmed som något otryggt (Berglund Snodgrass, 2016:138). Ny kunskap och tanken om utveckling för att bidra till en bättre planering för trygghet är något som identifieras som ett viktigt argument som flera av de studerade projekten använder sig av. Större kunskap hos både medborgare och politiker skulle hävdar Berglund Snodgrass betyda en bättre planering för tryggare och mer jämställda offentliga miljöer (Berglund Snodgrass, 2016:141). I undersökningen hävdas det att de granskade projekten hade alla en endimensionell bild över framtiden. Det finns en önskvärd framtid och det var den som lyftes fram i de olika projektansökningarna som svaret på att planera för tryggare och mer jämställda offentliga miljöer (Berglund Snodgrass, 2016:145).

Projektansökningarna som Boverket fick in och som Lina Berglund Snodgrass granskade lyfter olika typer av kunskap som medel att legitimera deras planförslag för att skapa mer trygga och jämställda offentliga miljöer. Kunskap kan baseras på fakta och statistik och på så sätt åberopa en legitimitet till planeringsbeslut och åtgärder. Berglund Snodgrass hävdar att kunskap baserat på fakta inte kan motsägas då kunskapen avslöjar något om det verkliga livet (Berglund Snodgrass, 2016:147). Projektansökningarna visade också på en annan sorts kunskap nämligen kunskap från professionell expertis. Denna typ av expertkunskap kan inte ses som neutral utan istället som ett sätt att lösa ett planeringsproblem samt säkerställa en kvalitet (Berglund Snodgrass, 2016:149). För att kunna genomföra en planering för mer jämställda och trygga miljöer lyfter vissa projektansökningar upp vikten av att kvinnan som

objektet av otrygghet måste engageras i kunskapsinsamlandet. Kunskap kan även uppfattas som ett fenomen som uppstår i en kedja av händelser och erfarenheter. Det är från erfarenheterna av individerna som upplever otrygghet som kunskapen om att planera för trygghet bör hämtas hävdar Berglund Snodgrass (2016:152). Trygghetsvandringar är en metod som projektansökningarna använder sig av för att legitimera deras sätt att planera för mer trygga och jämställd offentliga miljöer. Berglund Snodgrass menar dock att kunskap uppfattas i stor grad som ett medel att lösa ett problem med, ett problem som kanske redan från början var väldefinierat. Hon menar att detta skulle innebära att synen på kunskap som en lösning kan bidra till att andra alternativa och ofta berättelser som står i konflikt med den kunskap som hämtas över hur framtiden skall se ut göms undan (Berglund Snodgrass, 2016:156).

En sista syn på kunskap som Lina Berglund Snodgrass anser kännetecknar den fysiska planeringen är den som är byggd på *best practice*. Denna kunskap bygger på konsensus över vad som är bra planering (Berglund Snodgrass, 2016:159). Berglund Snodgrass hävdar att den kumulativa naturen av goda exempel som *best practice* innebär bidrar till synen av en universal och objektiv kunskap som kan appliceras genom checklistor och rättesnören till andra planeringsprojekt (Berglund Snodgrass, 2016:159). Berglund Snodgrass hävdar i sin forskning att granskning av kunskap och dess ursprung kan avslöja maktförhållanden och narrativ som tas för givna sanningar. Hon ser att de olika projektansökningarna som hon granskade använde olika typer av antagande över hur kunskap kan samlas in och förstås, men att samtliga skulle bidra till ny kunskap, något som ansågs viktigt för att planera för en bättre, tryggare och mer jämställd offentlig miljö (Berglund Snodgrass, 2016:161).

I sin undersökning tittade Lina Berglund Snodgrass på olika projekt som ämnar skapa mer trygga och jämställda offentliga miljöer. Ett projekts syfte är att lösa ett problem och att kunskap således används som ett medel för att möjliggöra en lösning. Fokus på logik och att hitta en lösning innebär hävdar Berglund Snodgrass att vissa faktorer missas. Det är ingen som ifrågasätter representationerna av otrygghet och varför vissa grupper känner sig rädda, projektformen inom planeringen menar hon innebär ett fokus på att hitta en snabb lösning och skapa åtgärder för att tillgodose denna lösning (Berglund Snodgrass, 2016:177). Kunskap används här menar Berglund Snodgrass som ett sätt att legitimera de åtgärder som den fysiska planeringen föreslår, kunskap används för att förstå problemet och hitta en lösning snarare än att ifrågasätta hegemoniska föreställningar över begreppet trygghet och dess relation till den fysiska planeringen (Berglund Snodgrass, 2016:177).

Den kunskap som fysisk planering anser som sann och äkta bygger på ett system av tankar och normer som präglar samhället (Berglund Snodgrass, 2016:83). Planeringen använder sig utav kunskap för att legitimera sina beslut om planering för allmänhetens bästa (Berglund Snodgrass 2016:83). Berglund Snodgrass ser en koppling mellan individers möjlighet att bli hörda och hur hegemoniska föreställningar påverkar sociala strukturer. I hennes avhandling hävdar hon att idéer kring trygghet som blir policys inom planeringen härstammar från narrativ konstruerade på normativa och hegemoniska antagande på hur samhället ska vara ordnat (Berglund Snodgrass, 2016:17). Planeringen av offentliga miljöer hävdar Berglund Snodgrass bygger på normativa antaganden om trygghet som berättas på de marginaliserade narrativens bekostnad. Hegemoni uppfattas av henne som ett hinder för alternativa narrativ att bli hörda och bidrar till en exkludering av vissa individer från de offentliga platserna då planeringen ser endast till de vedertagna berättelserna av trygghet (Berglund Snodgrass, 2016:174).

Planering för trygga miljöer menar Berglund Snoddgrass kan legitimeras på olika sätt. Ett av perspektiven som används syftar till att gruppens välfärd ska sättas framför individen (Berglund Snoddgrass, 2016:87). Hon poängterar att på vilket sätt som en viss planering legitimeras talar inte om planeringen är bra eller inte, så hon frågar sig vilka idéer om kunskap står som grund till olika policys och principer som den fysiska planeringen använder sig av i planeringen för trygga offentliga miljöer? (Berglund Snoddgrass, 2016:87).

Berglund Snoddgrass hävdar att inom planeringen för trygghet ses individer som källan till kunskap, vilket uppfattas som en bra källa (Berglund Snoddgrass, 2016:88). Kritik har dock förts som menar att individers erfarenheter av otrygghet vilken ny kunskap baseras på begränsas av det narrativ som redan finns om otrygghet (Berglund Snoddgrass, 2016:90). Kunskap ses som naturlig, berättelser och normer som präglar samhället och som visar på vad som är bra planering eller inte ifrågasätts inte (Berglund Snoddgrass 2016:90). Poststrukturalismen bortser från det endimensionella perspektivet på kunskap och dess beståndsdelar, naturlig kunskap exkluderar andra typer av kunskap menar Berglund Snoddgrass (Berglund Snoddgrass 2016:91).

Hon fastslår bristen på alternativa narrativ om trygghetsplanering och lyfter risken med att en konsensus skapandet byggt på hegemoniska föreställningar om trygghet bidrar till att andra berättelser försvinner (Berglund Snoddgrass, 2016:180). Det sättet som Sverige planerar för tryggare och jämställda miljöer har inte bara kritiserats av Berglund Snoddgrass som hävdar att nya verktyg måste till för att tillgodose alla människors rätt till trygga offentliga platser (Berglund Snoddgrass, 2016:180). Kritik har även framförts av andra forskare som lyfter problematiken med att fysisk planering för jämställdhet och trygghet sker utifrån ett föråldrat perspektiv på bland annat kvinnan (se Greed, 2006; Listerborn, 2002; Listerborn, 2016).

3.2.1 Integrering av jämställdhetsaspekten i planeringen

Boverket visar på att jämställdhet och trygghet är viktiga faktorer att inkorporera i den fysiska planeringen. Implementeringen av åtgärder som Boverket föreslår för att bygga bort otrygga miljöer har kritiserats av Lina Berglund Snoddgrass som hävdar att Boverkets syn på trygghet och jämställdhet är föråldrad (Berglund Snoddgrass, 2016). En föråldrad syn över jämställdhet är också något som den brittiska forskaren Clara Greed lyfter i sina artiklar. I artiklarna ifrågasätter hon hur långt implementeringen av jämställdhet har gått i det engelska plansystemet (Greed, 2005; 2006). Jämställdhet som planeringsideal är något som bekräftades med fördraget i Amsterdam 1997 där Europeiska Unionens medlemsstater kom överens att införliva aspekten genus i deras respektive lands samtliga policys (Greed, 2005:181). I England där plansystemet fortfarande i stor grad bygger på zoner och ett antagande om kvinnans liv som inte längre stämmer ser Greed det viktigt att genomföra en så kallad *gender mainstreaming*, med det menar hon att göra genusfrågan och jämställdhet som en självklar del av planeringen (Greed, 2005; 2006).

Gender mainstreaming innebär en systematisk integration av genusaspekten i olika nivåer av styrning både på statlig och kommunal nivå i form av olika policys, program och projekt (Greed, 2006:179). När artikeln *Making the divided city whole: mainstreaming gender into planning in the United Kingdom* skrevs 2005 så existerade inte ordet genus i de nationella plandokumenterna i England något som Clara Greed hävdade visar på det glapp som fanns mellan plantraditionen i England och de nya direktiven från Europeiska Unionen (Greed, 2005:271). Typiska kvinnliga frågor som uppfostrandet av barn uppfattades länge som en allt för detaljerad fråga för planerarna att hantera vilket Greed såg som ett ytterligare bidrag till marginaliseringen av kvinnan i det engelska plansystemet (Greed 2006:184). Kvinnan

exkluderas inte bara genom att hon inte nämns i olika plandokument utan Greed menar att kvinnans frånvaro från mer framträdande positionerna i samhället bidrar till ökad exkluderingen av kvinnans narrativ (Greed, 2005:270). Vidare pekar forskningen som har bedrivits i England angående integrationen av genusaspekten i planeringen visar på att de olika policyerna som skapas i relation till den fysiska planeringen reflekterar allt ofta manliga attityder vilket återigen enligt henne bidrar till kvinnans fortsatta underordning till mannen (Greed, 2005:270).

Trots många verktyg inom det engelska plansystemet för att förbättra positionen av genusfrågan i planeringen hävdar Clara Greed att det fortfarande sker väldigt lite implementering av dessa verktyg och när verktygen väl implementeras har effekten av åtgärderna varit kortlivade (Greed, 2005:276). På senare år uppmärksammar Greed dock att det har uppstod ett trendbrott, London har inom sin strategiska planering arbetat med en plan att integrera genus och jämställdhetsfrågan i samtliga av deras planeringspolicyer. London som storstad av globala mått ses av Greed som början på en positiv trend gällande implementeringen av genus i planeringen (Greed, 2005:276). En viktig del av att sprida gender mainstreaming hävdar Greed är skapandet av olika nätverk som diskuterar kvinnans plats inom den fysiska planeringen (Greed, 2005:276). I Sverige startades Kvinnors byggforum som ett nätverk för att främja kvinnans plats i den mansdominerande byggbranschen. Nätverket har funnits sedan 1980-talet och syftar till att stödja de kvinnor som planerar, bygger och förvaltar våra städer (Kvinnors byggforum).

Införandet av ytterligare en aspekt för planerarna att ta i beaktning i deras arbete med att planera för nya stadsmiljöer hävdar Clara Greed kan ses som ännu en byråkratisk börda som tjänstemannen helst vill undvika (Greed, 2006:182). För att hantera denna problematik med ökat arbetstryck har många aktörer som arbetar med planering valt att göra enklare verktyg som tillåter dem att fortsätta arbeta i samma tempo som tidigare samtidigt som genusaspekten tillgodoses (Greed, 2006:182). Att arbeta efter konkreta verktyg är något som Boverket fokuserar på, olika typer av checklistor är ett exempel på arbetsverktyg som lyfts fram för att tillgodose ett snabbt omhändertagande om jämställdhetsaspekten inom planeringen (Boverket, 2010a; Boverket, 2010b; Vägverket, 2009). Greed vill dock uppmärksamma faran med att förenkla hanteringen av genus i planeringen och faran med att jämställdhetsperspektivet kan försvinna i mängden av andra faktorer som anses lika viktiga för planeringen att tillgodose (Greed, 2005:276). I England har andra frågor rörande planering såsom sociala problem och integration gjort att genus och jämställdhetsfrågan har nedprioriterats (Greed, 2005:274). Greed kritiserar praktiken att sätta planeringsproblem i en hierarki och menar att det krävs ett intersektionellt perspektiv gällande olika frågor och att det är fel att vissa frågor får mer utrymme än andra (Greed, 2005:274). Greed menar således att integrerandet av genus och jämställdhetsfrågan kan innebära lyft för andra områden inom planeringen och att ett intersektionellt perspektiv är ett bättre sätt att hantera de planeringsproblem som planeringen möter (Greed, 2005:274). För att se om integreringen har gått hela vägen så säger Greed att planeraren eller kommunpolitikern bör fråga sig själv, "who is affected by this policy the more? Men or women? And why?" och på så sätt få reda på om planeringen verkligen har tillgodosett frågan om jämställdhet (Greed, 2005:275).

3.3 Kvinnors otrygghet i offentliga rum

Möjligheten att planera bort otryggheten från offentliga rum har färgat många policyer och program inom den fysiska planeringen. Hilli Koskela och Rachel Pain är några av de forskare som har kritiserat bilden av att trygghet är något som kan skapas med hjälp av fysiska åtgärder. I deras gemensamma artikel *Revisiting fear and place: women's fear of attack and*

the built environment sammankopplar de sina respektive undersökningar i Edinburgh och Helsingfors för att studera kvinnors känslor av otrygghet. I deras undersökning ligger fokus på de sociala aspekterna snarare än det fysiska i att förklara kvinnors otrygghet på offentliga platser (Koskela & Pain, 2000:270). Att otrygghet är baserat på andra faktorer än det fysiska är något som Koskela själv tar upp i sin artikel *Gendered exclusions': Women's fear of violence and changing relations to space*. Koskela hävdar att kvinnors känsla av otrygghet i det offentliga rummet kan förstås genom att titta till deras tidigare erfarenheter av otrygghet. Våld av sexuell karaktär är en faktor som Koskela menar är en rädsla som oftast manifesteras hos kvinnor och bidrar till deras känslor av otrygghet (Koskela, 1999:111). För förstå varför vissa platser upplevs som otrygga och andra inte, kartlade Koskela och Pain sina informanternas sociala bakgrund. Etnicitet, sexualitet och om kvinnorna hade barn eller inte sattes i relation till deras upplevelsers om trygghet på olika platser i staden (Koskela & Pain, 2000:270).

Dålig belysning, buskage och snår samt dåligt designade byggnader är alla faktorer som Hilli Koskela och Rachel Pain hävdar bidrar till kvinnors ökade känsla av otrygghet (Koskela & Pain, 2000:272). Broar, mörka tunnlar, parker och köpcentrum pekas också ut som platser där kvinnorna i undersökningen kände otrygghet, dock skiljde sig resultatet åt mellan Edinburgh och Helsingfors. I Edinburgh visades sig att klasstillhörig var en bidragande faktor till kvinnors otrygghet, här var det inte i första hand det offentliga rummet som upplevdes som en otrygg plats utan det privata (Koskela & Pain, 2000:273). Det privata rummet lyfter även forskaren Laura Hengehold som en av de platser där kvinnor upplever mest våld (Hengehold, 2011:63). I Helsingfors visades att känslor av otrygghet vara nära kopplat till tidigare erfarenheter av otrygghet hos kvinnorna snarare än informanternas sociala bakgrund (Koskela & Pain, 2000:273). Undersökningar om kvinnors känslor av otrygghet på offentliga platser har även bedrivits i Sverige. I artikel *Feminist struggle over urban safety and the politics of space* tittar den svenska forskaren Carina Listerborn närmre på kvinnans upplevda känsla av otrygghet med fokus på etnicitet (Listerborn, 2016). Listerborn hävdar att diskussionen kring trygghet ofta utgår ifrån den vita kvinnliga medelklassens perspektiv, hon ser i sin undersökning vikten av att omformulera diskussionen kring trygghet för att inkludera alla kvinnor som har exkluderats från berättelsen om otrygga offentliga platser (Listerborn, 2016:252). I artikeln argumenterar Listerborn för faran med att forskning kring trygghet och säkerhet kan bekräfta bilden över vilka som känner sig rädda i offentliga miljöer. Listerborn hävdar i likhet med Koskela och Pain att de sociala aspekterna bakom otrygghet inte har fått tillräckligt med utrymme inom forskningen (Listerborn, 2016:253).

Mångfalden av offentliga platser som orsakar känslor av otrygghet hos kvinnor menar Hilli Koskela och Rachel Pain visar på att det inte är det fysiska rummet som är orsaken till otrygghet. Otrygghet bygger snarare menar de på den betydelse och värdering som människor associerar med olika offentliga platser (Koskela & Pain, 2000:273-274).

Sociologen Herbert J. Gans använder sig av begreppet spatial determinism för att förklara sambandet mellan känsla, plats och vilken social betydelse offentliga miljöer har för människor (Gans, 2002). Att det fysiska rummet kan med hjälp av fysiska åtgärder förändra ett socialt sammanhang hävdar Gans är ett spatial deterministiskt sätt att se på det fysiska rummet (Gans, 2002:329). Gans menar dock att den sociala faktorn är något som glöms bort inom detta perspektiv. Ett rum eller plats blir en social plats först när människor använder det och sätter sin prägel och värdering i rummet (Gans, 2002:329). De spatial deterministerna tror att platsen har en konstant och automatisk social påverkan, detta är något Gans motsäger och menar att det finns en mängd olika strukturer och förhållanden inom vilket relationen plats och socialas liv ordnas efter (Gans, 2002:330). Han fortsätter med att beskriva att en plats inte

nödvändigtvis har samma effekt på en människa och en och samma byggnad påverkar människor på olika sätt eller inte alls (Gans, 2002:337). Gans visar på att det fysiska rummet eller platsen inte spelar stor roll gällande att lösa sociala problem. Det fysiska rummet menar han blir en social plats med gränser när människan uppehåller sig där och därmed är det människan som påverkar det som sker på platsen och inte platsen själv som utgör en aktiv spelare (Gans, 2002:329).

Självförsvarskurser samt dagliga varningar via media hävdar Koskela målar upp bilden av kvinnan som svag och rädd samt att hon bör förvänta sig att något kan hända när hon går ut till en offentlig plats (Koskela, 1999:115). Koskela menar att bilden av kvinnan som samhället porträtterar bidrar till att rädslan för offentliga platser reproduceras hos kvinnan (Koskela, 1999:115). Kritik mot idén att otrygghet kan planeras bort bygger på resonemanget att det inte är den fysiska platsen utan snarare vilka maktförhållanden som gömmer sig i det offentliga rummet som skapar känslor av otrygghet. På senare tid har det intersektionella perspektivet i utformningen pekat på hur samhället är format utefter en patriarkalisk struktur och att den fysiska miljön är präglad således utefter en manlig norm och att detta är orsaken till den upplevda otryggheten bland kvinnor (Day, Stump & Carreon, 2003; Greed, 2005; Greed, 2006; Sandberg & Rönnblom, 2016).

Föreställningen att fysiska åtgärder är lösningen på att kvinnors otrygghet vid offentliga platser är något som Koskela och Pain försöker problematisera. Deras undersökning visar på att kvinnor sällan nämner den fysiska miljön utan att nämna en social faktor. Detta betyder menar forskarna att planeringen inte enbart kan se till den fysiska miljön när de planerar utan även de sociala aspekterna (Koskela & Pain, 2000:275). Otrygghet är något som är socialt konstruerat och Koskela och Pain menar att vad som ses som otrygga platser är något som kvinnorna själva reproducerar genom att undvika vissa platser, samt att prata om dem som otrygga (Koskela & Pain, 2000:275). Forskningen kring rädsla och otrygghet har även kritiserats för att reproducera kvinnors otrygghet. Listerborn hävdar att det finns en risk att forskningen kring rädsla och otrygghet kan reproducera bilden av kvinnan som svag och konkretisera hennes utsatthet i den stora staden (Listerborn, 2016:252). Koskela och Pain avslutar sin artikel med frågan "(...) what is being 'solved' by 'designing out fear' strategies?, de frågar sig vad för konsekvenser som kommer av att den fysiska planeringen fokuserar på att planera bort otrygga platser (Koskela & Pain 2000:279).

3.3.1 Rädslans paradox

Inom tidigare forskningen har kvinnan och hennes otrygghet på offentliga platser blivit fokus gällande studier kring trygghet och fysisk planering (se Koskela, 1999; Koskela & Pain, 2000; Listerborn, 2016). Hilli Koskela och Rachel Pain hävdar att olika fysiska attribut i den offentliga miljön bidrar till kvinnors otrygghet men lyfter också våldet som sker i hemmet som en viktig faktor i att förstå kvinnors upplevda känsla av otrygghet (Koskela & Pain, 2000:272). Känslan av otrygghet och om det verkligen finns belegg för kvinnor att känna otrygghet på vissa offentliga platser är något som forskaren Laura Hengehold vill problematisera i hennes forskning som behandlar rädslans paradox (Hengehold, 2011). Rädslans paradox innebär bland annat att det statistiskt sker mer våld mot kvinnor i hemmet och av nära bekantskaper än av främlingar på offentliga platser (Hengehold, 2011:48). Trots det pekar samhället syn på kvinnan och hennes utsatthet bort från hemmet och det våld som sker där och visar istället på berättelsen om främlingen som en våldsbejakande antagonist hävdar Hengehold (2011:55). Hengehold menar att våldet som sker bortom de offentliga platserna sällan blir polisanmälda och därmed blir våldshandlingar som sker i hemmet och

dylikt inte lika uppmärksammade som de våldshandlingar som sker på den offentliga platsen (Hengehold, 2011:48-49).

Otrygghet är något som Laura Hengehold hävdar är alltid något som förväntas av kvinnor att känna någon gång i deras liv. Kvinnornas känslor av otrygghet är också alltid något som tolkas och berättas genom andra som media, familj, kollegor och vänner hävdar Hengehold (Hengehold, 2011:49). Åtgärderna som görs för att skapa trygghet för kvinnan har i många fall konkretiserat och bekräftat kvinnans svaghet och utsatthet för otrygga och farliga situationer (Hengehold, 2011:54). Hengehold hävdar att detta kan förklaras genom att samhället har perspektivet att det otrygga är en fysisk enhet som kan förflyttas snarare än att det är något mentalt som inte går att bygga bort med hjälp av fysiska åtgärder (Hengehold, 2011:55-56). Erfarenheter skapas från det som har hänt innan och av idéer om vad som kan tänkas ske (Hengehold, 2011:55-56).

3.4 Mäns otrygghet i offentliga rum

Forskningen om otrygghet i relation till offentliga platser har ofta fokuserat på kvinnans perspektiv (Brownlow, 2005:581). Otrygghet som hinder i kvinnors frihet, hur otrygghet och rädsla formar den kvinnliga identiteten samt att kvinnor för att undvika otrygghet adopterar sociala koder för att bevara sin trygghet är faktorer som tidigare forskning har lyft (se Koskela, 1999; Koskela & Pain, 2000; Listerborn, 2016). Huruvida män känner otrygghet och rädsla i relation till offentliga platser är ett forskningsfält inte lika utforskat som kvinnans relation till otrygga platser. Alec Brownlow samt Kristen Day, Cheryl Stumo, Daisy Carreon är några forskare som har lyft fram männens perspektiv och ifrågasätter den endimensionella synen på vilka som blir offer för känslan av otrygghet och rädsla på offentliga platser.

Professor Alec Brownlow genomförde en undersökning om upplevelser av otrygghet och rädsla i västra delen av Philadelphia, ett område präglad av segregation (Brownlow, 2005). I sin undersökning syftade Brownlow på att lyfta fram männens känslor och upplevelser kring rädsla, ett perspektiv som enligt honom försvinner i bilden som samhället har över den modiga och orädda mannen, något som också oftast ställs i kontrast med den sköra kvinnan (Brownlow, 2005:581). I sitt arbete visar Brownlow att det finns ett glapp mellan hur män upplever otrygghet, sårbarhet och rädsor med den bild som samhället har och hur normen säger de ska agera i otrygga situationer. Trots normen om att vara stark och orädd så visar ofta män samma känslor inför otrygghet som kvinnor. Brownlow hävdar att samhällets normativa bild över maskulinitet begränsar männens förmåga att visa rädsla och svaghet (Brownlow, 2005:581).

Maskulinitet och dess relation till den patriarkaliska hegemonin har använts som en förklaring varför kvinnor anses känna större otrygghet på offentliga platser än män. Maskulinitet är en social konstruktion och hänvisar till en viss typ av maskulinitet som stöttar patriarkatet genom att förkroppsliga olika värderingar och ideal som ställs som motsatts till kvinnor och feminina värden (Brownlow, 2005). Kristen Day, Cheryl Stump och Daisy Carreon hävdar att hegemonis maskulinitet kännetecknas av kontroll, kontroll över sig själv och sina känslor samt kontroll över den offentliga miljön (Day, Stump & Carreon, 2003:312). Andra faktorer såsom styrka, att vara modig är egenskaper som tillskrivs män och ses som normativa drag i hur män bör agera (Brownlow, 2005:582). Att vara man innebär såldes att han ska vara modig, stark och känna sig i kontroll över sig själv och sin närmiljö (se Brownlow, 2005; Day, Stump, Carreon, 2003). Dessa egenskaper producerar och reproducerar bilden över hur män bör hantera sin rädsla och otrygghet på offentliga platser. Männerna trycker undan sin rädsla för att inte riskera hamna utanför bilden över hur en man förväntas vara och agera.

Alec Brownlow hävdar att män ofta har en föreställning av att de kan kontrollera sin rädsla och att det på så sätt fungerar som en omedveten hanteringsmekanism för den otrygghet de känner (Brownlow, 2005:590).

Den vita heterosexuella och ekonomisk framgångsrika mannen står som förebild för den normativa maskulina mannen (Brownlow, 2005:582). Bilden över den perfekta mannen hävdar Alec Brownlow reproducerar inte bara skillnader mellan män och kvinnor utan berättelsen om den maskulina mannen exkluderar andra män (Brownlow, 2005:583). Män som exkluderas är de som inte passar in bilden av den maskulina mannen, det vill säga homosexuella, etniska och ekonomiskt sårbara män (Brownlow, 2005:582). I västra Philadelphia såg Brownlow att männen han intervjuade som i stor grad hade afroamerikansk bakgrund försökte på olika sätt förstärka sin maskulinitet genom att adoptera drag från den hegemoniska föreställningen om den maskulina mannen (Brownlow, 2005:583). Karaktärsdrag från den maskulina mannen adopterades av dessa män hävdar Brownlow som ett sätt att väga upp för deras utanförskap. Vidare pekar Brownlow på ökad aggression och våld hos de unga män som marginaliseras av samhället för att de inte passar in i bilden av den vita heterosexuella och rika mannen, en bild som de unga männen försöker eftersträva att likna (Brownlow, 2005:583). Fenomenet att marginaliserade grupper förstärker vissa egenskaper kopplade till maskulinitet för att visa sig starka i jämfört med dess underordning gentemot den vita medelklass mannen är något som även Kristen Day, Cheryl Stump och Daisy Carreon har observerat (Day, Stump & Carreon, 2003:315). De menar att människor av färg vänder sig ofta mot sina egna och känner en rädsla för andra personer med färg för att enligt samhällets styrande norm ses människor med färg som farliga och något som är motsatsen till bilden över hur ideal mannen ska vara (Day, Stump & Carreon, 2003:315).

Alec Brownlow nämner i sin undersökning två olika strategier som männen använder för att hantera sina känslor av rädsla och otrygghet. Den första strategin behandlar elementet av förberedelse. Brownlows undersökning visade på att det fanns flera olika sätt för männen i västra Philadelphia att hantera sin rädsla och otrygghet genom att förbereda sig och på så sätt minska risken att bli ett offer. Som exempel visar Brownlow på att många av deltagarna i undersökningen för att minska risken att bli ett offer bär ett vapen för att garantera sin trygghet på offentliga platser (Brownlow, 2005:583). Den andra strategin att undvika sin rädsla är något som har identifierats som det vanligaste tillvägagångssättet för både män och kvinnor för att hantera sin rädsla (Brownlow, 2005:583). Strategin att undvika sin rädsla uppfattas dock av män som något feminint och svagt hävdar Brownlow, att smita ifrån otrygga platser och situationer passar inte med den bild som finns över hur en man ska agera (Brownlow, 2005:583). Brownlow hävdar att sättet som männen i hans undersökning hanterar sin rädsla reproducerar det patriarkaliska samhället och den hegemoniska bild på vad maskulinitet innebär, rädsla är något som männen ska kontrollera och inte undvika (Brownlow, 2005:583). Intoleransen mot att undvika sina rädsor menar han ökar andelen män som använder vapen, ett sätt för männen att försäkra sig om sin trygghet (Brownlow, 2005:583).

Trots oviljan att undvika otrygga miljöer för att behålla bilden av sin maskulinitet hävdar Kristen Day, Cheryl Stump och Daisy Carreon att flyktvägar är ett viktigt inslag på offentliga platser för att män ska kunna känna sig trygga (Day, Stump & Carreon, 2003:315). Möjligheten att fly från en obehaglig situation är också något som Brownlow uppmärksammade i sin undersökning. Männen i Brownlows undersökning påpekade att de kände sig mindre trygga i sällskap av andra män än om de skulle vara ensamma, andra människor kan vara ett hinder eller försämra möjligheten för flykt menar Brownlow

(Brownlow, 2005:589). Närvaron av andra personer omöjliggör även en flykt då det blir vittnen till ett beteende inte accepterat av samhället i linje med de styrande normerna över hur en man ska vara och agera (Brownlow, 2005:583, 589). Skillnaden mellan hur män och kvinnor hanterar rädsla hävdar Brownlow beror på hur de ser på det offentliga rummet. Brownlow hävdar att kvinnor analyserar det offentliga rummet som de befinner sig i noga och förlitar inte på sin fysiska förmåga som tillräckligt skydd om något skulle ske (Brownlow, 2005:589). Männen däremot ser sin ungdom och styrka som ett verktyg i att skydda sig i farliga situationer, som till exempel visar män på en högre villighet att gå in i ett parkområde än kvinnorna (Brownlow, 2005:588). Männen anammar hävdar Brownlow den hegemoniska bild över hur män ska agera och ser således ner på kvinnans rädslor och i ett led av detta osynliggör den samt accepterar deras offerroll och bekräftar således synen på kvinnan som svag och feminina drag som något som inte är värt att eftersträva (Brownlow, 2005:589).

4. FORSKNINGSDSIGN

4.1 Introduktion till forskningsdesign

I detta kapitel kommer uppsatsens forskningsdesign och analysprocess att redovisas för.

Forskningsdesignen bygger på en fallstudie av ett antal trygghetsvandringar.

Forskningsdesignen har valts då den anses som lämplig i relation till arbetets syfte och problemformulering med tillhörande frågor. Burkes pentad har valts som den kvalitativa narrativanalys som kommer att användas i granskningen av det empiriska materialet. Vidare kommer kapitlet att redovisa för den analysprocess som kommer att användas i arbetet med att analysera det empiriska materialet.

Kapitlet är organiserat som följande: (4.2) Val av empiriskt material; (4.3) Fallstudie (4.4) Kvalitativ narrativanalys och (4.5) Analysprocess.

4.2 Val av empiriskt material

För att undersöka hur trygghet som faktor används inom den fysiska planeringen har uppsatsen baserats på en analys av en rad olika trygghetsvandringar. Trygghetsvandringar är ett verktyg som har använts inom planeringen för att peka ut otrygga platser i den fysiska miljön. Ofta riktar sig trygghetsvandringarna till medborgarna och andra aktörer inom en kommun som tjänstemän och politiker. Räddningstjänsten och fastighetsägare är också aktörer som går att identifiera i dessa vandringar. Valet att undersöka trygghetsvandringar var enkelt då detta verktyg är en av den fysiska planeringens mest konkreta verktyg i hur planering för trygghet sker och var kunskapen om otrygga och trygga platser kommer ifrån.

4.3 Fallstudie

Fallstudie som forskningsdesign kännetecknas av att istället för att granska ett större forskningsfält med flera undersökningenheter så fokuserar fallstudien på det enskilda fallet (Bryman, 2012:66). Alan Bryman hävdar genom att granska ett enskilt fall möjliggör fallstudie som metod för en bättre förståelse över det enskilda fallets komplexitet (Bryman, 2012:66). Fallstudie som metod bidrar således inte bara till en högre förståelse om det enskilda fallet utan Bent Flyvbjerg och Martyn Denscombe menar att närheten till forskningsobjektet vilket forskningsdesignen innebär skapar förutsättningar till inhämtande av en fördjupad kunskap (Flyvbjerg, 2006:21; Denscombe, 2009:60). Denscombe menar även att fallstudie som metod hjälper forskaren att se detaljer som annars skulle gå osedda förbi och därmed möjliggör metoden för inhämtande av djupare kunskap (Denscombe, 2009:59-60).

Fallstudie som metod har fått kritik för att vara för ovetenskaplig i det att ett enskilt fall inte kan bidra till generaliseringar. Att ett enskilt fall inte kan säga något om ett större forskningsfält samt uppfattningen om att metoden är av subjektiv karaktär (Flyvbjerg 2003/04:185). Den konventionella uppfattningen över vad en fallstudie innebär och vad metoden kan bidra med inom forskningen stämmer nödvändigtvis inte menar Flyvbjerg (Flyvbjerg 2003/04:185). I sitt arbete med att rättfärdiga fallstudie som en legitim vetenskaplig metod har Flyvbjerg identifierat fem vanliga missförstånd om fallstudier.

Det första missförståndet innefattar att teoretisk kunskap (kontextberoende) anses mer värd än praktisk kunskap (kontextberoende). Det andra missförståndet innefattar att generaliseringar inte kan göras utifrån ett fall och därmed kan inte en fallstudie bidra till vetenskaplig utveckling. Fallstudie som metod är mest användbar vid skapandet av hypoteser identifieras som det tredje missförståndet gällande fallstudier. Fjärde och femte missförståndet innefattar att fallstudier har en tendens att verifiera och bekräfta en forskares

förförståelse samt att det anses vara svårt att utifrån ett fallstudie utveckla allmänna påstående och teorier. Dessa är de missförstånd Flyvbjerg identifierade om fallstudier (Flyvbjerg 2003/04:186). De fem missförståenden menar Flyvbjerg tar upp diskussionen om själva kärnan i den vetenskapliga metoden nämligen frågan om forskningens teori, realitet och validitet (Flyvbjerg, 2003/04:186).

Gällande uppfattningen att fallstudier inte kan bidra till vetenskaplig utveckling då det inte går att generalisera utifrån ett enskilt fall hävdar Bent Flyvbjerg är en felaktig uppfattning. Flyvbjerg menar att formella generaliseringar är överskattade för vetenskapens utveckling och menar att den generalisering som kan göras utifrån fallstudier är även de centrala för den vetenskapliga utvecklingen då de fungerar som kompletteringar till andra metoder (Flyvbjerg 2003/04:193). Resultatet från en fallstudie kan trots oförmågan att generaliseras till andra fall motsäga en rådande bild över hur saker är, Ulf Bjereld, Marie Demker och Jonas Hinnfors hävdar att något blir först vetenskapligt intressant om resultatet från en undersökning förklarar eller upphäver en vetenskaplig gåta eller ifrågasätter en sanning tagen för givet (Bjereld, Demker & Hinnfors 2009:43-44). Vidare pekar Flyvbjerg på falsifiering som en del av generalisering kan leda till att en hel teori måste omprövas och är därmed blir fallstudien viktig som metod inom forskningen (Flyvbjerg 2003/04:192). Flyvbjerg lyfter upp observationen av den svarta svanen för att motbevisa vedertagna sanningar eller en hegemonisk kunskap, han menar att innan den svarta svanen observerades var den hegemoniska bilden att det endast fanns vita svanar (Flyvbjerg, 2006:8). Flyvbjerg hävdar med denna liknelse kan han visa att en fallstudies uppgift inte nödvändigtvis är att bidra till en formell generalisering utan att snarare genom ett strategiskt urval vara en viktig del av en ackumulerad vetenskaplig kunskap (Flyvbjerg, 2003/04:191).

Kritik har uppstått kring att fallstudier är för subjektiva i sin karaktär genom att det finns en tendens att resultatet från en fallstudie är färgad av forskarens förkunskaper och hans förutfattade meningar om vad resultat skulle kunna vara (Flyvbjerg, 2006:17). Flyvbjerg menar att förförståelse och tendensen att forskare försöker verifiera sitt resultat är ett genomgående problem för all forskning och är i grunden ett mänskligt karaktärsdrag (Flyvbjerg, 2006:18). Flyvbjerg fortsätter med att hävda att en fallstudie är på många sätt bättre än andra metoder gällande att undvika subjektivitet. Han menar att fördelen med fallstudier är att forskaren går in i detalj och undersöker fallet och det ofta genom närheten till fallet upptäcker att deras förutfattade bild inte alls stämmer (Flyvbjerg, 2006:19). En fallstudie bidrar till ett ifrågasättande av forskarens förutfattade mening över vad resultatet kan tänkas bli och därmed bidrar en fallstudie till att falsifiera fallet (Flyvbjerg 2006:19).

Bent Flyvbjerg ser att inom den kvantitativa forskningen finns en större risk för subjektivitet som färgar ens forskningsresultat jämfört med en kvalitativ fallstudie. Han hävdar att genom att inte gå in i djupet i en studie eller vara nära sitt fall så finns det en risk för forskare att missa detaljer som upplyser forskaren om hans egna subjektivitet (Flyvbjerg, 2006:20). Slutligen menar Flyvbjerg att fallstudier kan hjälpa forskaren att förkasta sin förutfattade bild över resultatet samt hjälpa till att ge nya insikter till fallet ifråga (Flyvbjerg, 2006:21).

I denna undersökning kommer jag att studera fallet trygghetsvandringar för att fördjupa min kunskap om förmågan och möjligheten att planera för trygghet. Jag ämnar i denna studie se till de undandömda narrativen om trygghet och därför är fallstudie som forskningsdesign bra då det möjliggör för mig att göra en djupare studie bortom de narrativ som berättas vid trygghetsvandringarna. Fallstudie som forskningsdesign hävdar Martyn Denscombe är en metod väl anpassad till studier som ämnar att hitta svar till komplexa frågor samt lyfta fram

perspektiv som vanligtvis är gömda (Denscombe, 2009:62). Fallstudien kommer att vara upptäcktsstyrd och ha en ansats som Denscombe beskriver som utforskande (Denscombe, 2009:63). För mig är det intressant att utforska möjligheten att planera för trygghet och därför passar denna ansats.

Utifrån Denscombe resonemang visas att fallstudie som forskningsdesign talar för min undersöknings syfte och problemformulering. Undersökningar som liknar min till ämnet och struktur har även de använt sig av fallstudie som forskningsdesign (se Walter, 2013; Listerborn, 2002; Listerborn, 2016; Brownlow, 2005). För att knyta an till den tidigare forskningen och visa på den vetenskapliga kontext som min undersökning befinner sig i har samma forskningsdesign valts. Undersökningen ämnar bidra till en ökad kunskap om trygghetsplanering och bli en del av den kumulativa kunskapen som har byggts upp av olika fallstudier om ämnet.

Ett viktigt steg i att skapa trovärdighet till sin studie och ens resultat hävdar Martyn Denscombe är att kunna göra en jämförelse med liknade studier (Denscombe, 2009:69). Huruvida representativ min fallstudie är bedöms genom dess förmåga att bli jämförd med andra liknande studier. En jämförelse menar Denscombe bygger på ett antal attribut som kan fungera som en gemensam plattform för göra en granskning av två eller flera studier (Denscombe, 2009:69). I denna undersökning har begrepp som intersektionalitet, trygghet och jämställdhet placerat studien i samma kontext som annan relevant forskning och skapar således en plattform för jämförelse. Genom att min studie fokuserar på trygghet så kan min undersökning tillexempel jämföras med andra undersökningar som har haft trygghet som fokus (se Berglund Snodgrass, 2016; Listerborn, 2002).

Utöver fallstudie som avgränsning finns det anledning att titta närmre den tidsram som finns till förfogande för arbetet. Att producera ett arbete inom en förbestämd och begränsad tidsperiod menar Ulf Bjereld, Marie Demker och Jonas Hinnfors är ett tecken på målmedvetenhet och bör eftersträvas (Bjereld, Demker & Hinnfors, 2009:121). Att avgränsa undersökningen i relation till den tidsram som finns är därför viktigt och kan bidra till ett mer koncist arbete. Det finns alltid en risk hävdar Bjereld, Demker och Hinnfors att ens undersökning och material ta överhand och att mängden data blir svårhanterlig för att hantera under den givna tidsperioden (Bjereld, Demker & Hinnfors 2009:121). Undersökningens empiri utgår därför från ett antal trygghetsvandringar från 7 svenska kommuner. Urvalet begränsades till 7 kommuner för att ha tillräckligt med underlag för att genomföra en analys. Att utöka det empiriska materialet med fler kommuner skulle bidra till större tyngd i analysen dock hade det tillkomna arbetet blivit för stort för att platsa inom undersökningens ramar.

De kommuner som undersöktes var Luleå kommun, Vännäs kommun, Flens kommun, Stockholms stad, Trelleborgs kommun, Eslövs kommun samt Halmstads kommun. Genom detta urval med både stora och små kommuner och olika geografiska positioner i Sverige bildar kommunerna tillsammans en representativ bild över trygghetsvandringar i hela landet. Urvalet motiverades också av att dessa kommuner har bedrivit ett aktivt arbete med trygghetsvandringar samt har en stor dokumentation som går i vissa fall tillbaka mer än 10 år i tiden. För att undersökningen ska visa på relevans har en avgränsning gällande hur gammalt det empiriska materialet är också dragits. Jag har valt att inte hantera dokument som är äldre än 10 år för att på så sätt göra min uppsats mer aktuell.

4.4 Kvalitativ narrativanalys

Allt är ett narrativ eller rättare sagt allt kan förstås som narrativ hävdar Barbara Czarniawska. Enligt henne kan ett narrativ förstås som både en skriven text och som ett muntligt återgivande av en serie händelser som befinner sig i en kronologisk ordning (Czarniawska, 2004:17). Narrativ utgör grunden för den metod och det tillvägagångssätt som har använts i denna undersökningen. En kvalitativ narrativanalys har valts som metod för att knyta an till andra forskare och för att möjliggöra en jämförelse av resultat med annan tidigare forskning samt för att skapa relevans till undersökningen och dess resultat. Hilli Koskela och Rachel Pain hävdar att en undersökning med en kvalitativ ansats skapar bättre möjligheter i att förstå detaljer och mer komplexa samband, som till exempel sambandet mellan rädsla och otrygghet (Koskela & Pain, 2000:271). Vidare menar Hilli Koskela att kvantitativa undersökningar inte har möjlighet att förstå de lager som finns gällande kvinnors upplevelser av trygghet och otrygghet (Koskela, 1999:114). En kvalitativ ansats har därför valts för att möjliggöra för djupare analyser av empirin och sätta undersökningen i relation till flera faktorer vilket stämmer bra överens med det intersektionella perspektivets vilja att se till flera element för att identifiera maktstrukturer.

Barbara Czarniawska lyfter upp ett flertal vägar som en forskare kan ta i och med läsningen av ett narrativ (2004). Det finns en uppsjö av perspektiv som kan användas och detta beroende på vilket vetenskaplig tradition som forskaren kommer ifrån och vilken syn på kunskap hen har. Här nedan följer en beskrivning över det analysverktyg som har valts ut till denna studie, nämligen Burkes pentad. Pentaden valdes för att det är ett analysverktyg anpassad till att identifiera narrativ och att det kan ses som en dekonstruktion av berättelser och därmed hitta dolda narrativ i berättelserna.

4.4.1 Dekonstruktion

Dekonstruktion ses som en del av den poststrukturalistiska strömningen och är ett sätt att läsa och förstå ett narrativ. Ordet betyder nedbrytning och kopplas samman med det poststrukturalistiska perspektivet genom att perspektivet vänder sig mot idén att det finns en stabil struktur i en text (Johansson, 2012:162). Dekonstruktionen lägger fokus på skillnaden som finns i olika narrativ, ett av perspektivets mål är att identifiera om det finns dolda berättelser i narrativen samt om det finns sprickbildningar i en text som till synes är enhetlig och vars mening är given (Johansson, 2012:162).

Dekonstruktion är starkt förknippad med den franska filosofen Jaques Derrida som utgår från att det moderna kunskapssystemet är byggt på en hierarkisk ordning av binära (motsatta) kategorier. Där en kategori ses som det centrala och dess motsatt, något som blir exkluderad och marginaliserad ifrån narrativet (Johansson, 2012:161). Derrida exemplifierar binära kategorier med motsatsen man - kvinna där mannen är det centrala medan kvinnan blir exkluderad och marginaliserad. Genom att dekonstruera denna ordning hävdar Anna Johansson att förhållandet mellan dessa och vilken betydelse det har för narrativet kan avslöjas (Johansson 2012:161). Maktrelationer bygger på en exkludering vilket motsatspar innebär, det är en polarisering mellan två enheter vilket beroende på var fokus ligger skapar en exkludering för den andra enheten. Paula de los Reyes och Diana Mulinari menar att maktutövande är starkt knutet till en hierarkisk ordning där motsatspar eller binära representationer av verkligheten är centralt (De los Reyes & Mulinari, 2014:24). Burkes pentad och tanken om att identifiera olika element i ett narrativ kan ses som ett dekonstruktivistiskt sätt att arbeta med en text. Här nedan följer en redogörelse för hur Burkes pentad ser ut och hur den kommer att appliceras i detta arbete.

4.4.2 Burkes pentad

För att en berättelse ska verka rimlig krävs det en ordning i narrativet där berättelsens olika delar hänger samman och visar på en enhet. I ett försök att identifiera och klargöra om ett narrativ är rimligt eller inte används fem olika element, nämligen *scene*, *act*, *agent*, *agency* samt *purpose* vilka tillsammans kallas för Burkes pentad (Czarniawska, 2004:103). Bristen på en röd tråd hävdar Mariele Walter minskar narrativets övertygande kraft och därmed makt över att sätta en hegemonisk ordning (Walter, 2013:31). Om personerna bakom av narrativet inte lyckas skapa en genomgående ordning i berättelsen uppkommer frågan hävdar hon vilken makt som kan tillskrivas detta narrativ?

Scene den första av de fem elementen innefattar en identifiering av narrativets kontext. Steget ämnar se till vilken plats narrativet utspelar sig vid. *Act* det andra elementet anspelar på en händelse vilket narrativet bygger på. *Agent* är detsamma som aktör, elementet ämnar identifiera vilka aktörer som existerar inom narrativet. Det fjärde elementet *agency*, innefattar de medel som behövs för att en aktion eller händelse ska äga rum. Det sista elementet i Burkes pentad är *purpose*, ett ord som kan översättas med vilken anledning narrativet berättas eller existerar (Czarniawska, 2004:103). Elementen bildar tillsammans ett verktyg för att se om ett narrativ kan uppfattas som en överensstämmande enhet eller om narrativet saknar en rimlighet (Czarniawska, 2004:103). De fem elementen kan även beskrivas i form av frågor som kan ställas till ett narrativ nämligen, what? who? where? why? och how? (Walter, 2013:30).

Burkes Pentad har använts av bland annat forskaren Mariele Walter i hennes avhandling från 2013. I sin narrativanalys över översiktsplaner i Karlskrona använde hon sig av pentaden för att identifiera narrativen i de olika plandokumenterna. Pentaden används av Walter för att identifiera den röda tråden i narrativen och för att möjliggöra en jämförelse mellan de olika berättelserna. Hon använder således pentaden för att konstruera överensstämmande narrativ för att finna en rimlighet i berättelserna. Hon börjar med att se var scenen är lokaliserad, vilka händelser som nämns, vilka aktörer som är involverade och hur de agerar samt varför de agerar på det sättet som de gör (Walter, 2013:69-70). Walter samlar sedan ihop delarna av berättelserna och bildar ett överensstämmande narrativ. Walter hävdar att detta dekonstruerade och återuppbyggandet av narrativ präglas i stor grad av subjektivitet men att det måste göras för att skapa en överensstämmande narrativ som hon senare kan arbeta med (Walter, 2013:70).

Burkes pentad kommer att användas för att analysera det empiriska materialet i denna undersökning. Pentaden ska hjälpa till att identifiera narrativ och skapa en ordning bland dem och på så sätt identifiera de berättelser som inte lyfts i och med trygghetsvandringarna. I stycket nedan titulerat analysprocess kommer implementeringen av Burkes pentad som verktyg att förklaras i närmre detalj.

4.5 Analysprocess

Inom narrativ teori och metod existerar flera olika typer av analysverktyg, däribland Burkes pentad som kommer att användas till denna undersökning (se Johansson, 2012; Czarniawska, 2004). De olika verktygen som används för att förstå narrativ figurerar i olika konstellationer beroende på vilka den aktuella forskaren anser är relevanta till just hans undersökning (se Walter, 2013). Analysprocessen för denna undersökning kommer att baseras på endast en av dessa metoder nämligen Burkes pentad.

Analysen bygger på Burkes pentad och tar inspiration från hur Mariele Walter använder sig utav arbetsverktyget (Walter, 2013). De fem elementen som används i identifieringen av ett narrativ, scene, act, agency, purpose kommer att översättas för att skapa en tydlighet i hur dessa kommer att användas i denna undersökning samt vilken betydelse de kommer att ha. Översättningen gjordes med hjälp av de fem frågorna som kan ställas tillsammans med elementen nämligen, what? who? where? why? och how?

Scen (scene) används för att identifiera var narrativet utspelar sig någonstans.

Handling (act) används för att identifiera vad som händer i narrativet.

Aktör (agent) används för att identifiera vem eller vilka aktörer som medverkar i narrativet.

Medel (agency) används för att identifiera med vilka medel en handling utförs.

Syfte (purpose) används för att identifiera meningen med narrativet och ämnar förklara varför narrativet existerar.

Inledningsvis kommer flera läsningar av det empiriska materialet ske för att steg för steg gå in djupare och öka förståelsen om de berättelser som framträder i trygghetsvandringarna. Varje läsning fokuserar på en av de element som Burkes pentad består av, som exempel sker den första läsningen i ljuset av att identifiera vilka scener som berättelserna utspelar sig på och den andra läsningen fokuserar på vilken handling som kan identifieras. När samtliga läsningar av det empiriska materialet är klart så sammanställs resultaten till sammanhängande berättelse om otrygghet på offentliga platser. Analysen kommer således ta avstamp från tanken om en multipel läsning för att skapa en djupare kunskap för att sedan avslutas med en diskussion kring de initialt ställda frågorna om trygghet i planeringen. Genom att dela upp läsningen ämnar jag att minska risken för att missa detaljer i berättelserna om trygghet.

Tillsammans bildar de fem elementen scen, handling, aktör, medel och syfte mitt analytiska verktyg. Det analytiska verktyget kommer att användas i denna undersökning för att identifiera narrativ i trygghetsvandringarna. Genom att identifiera dessa faktorer kan även det som inte nämns identifieras. Dessa analytiska verktyg ämnar hitta de narrativ som inte nämns och därmed illustrera gömda maktstrukturer och förhållandet mellan över- och underordnade strukturer inom trygghetsvandringarna samt att sätta det empiriska materialet i relation till begreppet jämställdhet.

Efter läsningarna och redovisningen av resultatet sker en analys och diskussion. Analysen kommer att utgå ifrån det resultat som läsningarna av texterna har givit samt uppsatsens syfte och problemformulering med tillhörande frågor. Analysen kommer även att inkorporera det teoretiska ramverket samt den tidigare forskningen. Efter analysen kommer en diskussion som kommer att struktureras kring de initialt ställda frågorna;

- Hur genereras kunskap om trygghet inom planeringen?
- Vilka antaganden om trygghet finns inom planeringen?
- Vilka åtgärder föreslås för att åstadkomma tryggare miljöer?

Samtliga frågor kommer att kopplas samman med varandra och den tidigare forskningen samt arbetets teoretiska ramverk. Diskussion ämnar lyfta trygghet och planering till en högre abstraktionsnivå för att bidra med ökad kunskap om förmågan och möjligheten för att planera för trygga offentliga miljöer.

5. REDOVISNING AV EMPIRIN

5.1 Introduktion till redovisningen av empirin

I detta kapitel kommer resultatet från den kvalitativa narrativanalysen att presenteras. Presentationen av resultatet från den empiriska undersökningen kommer att ordnas efter Burkes pentad. Resultatet kommer att redovisa de identifierade narrativen om otrygghet. Samtliga kommuner som har undersökts kommer att presenteras tillsammans. Resultatet utifrån granskningen av det empiriska materialet kommer i nästa kapitel analyseras i relation till uppsatsens teoretiska ramverk och sättas i relation till tidigare forskning, vidare kommer analysen diskuteras utifrån de initialt ställda frågorna om vilken roll trygghet har i den fysiska planeringen.

5.2 Scener ur narrativ

Berättelsen om trygghet utspelar sig på många olika scener. Undersökningen visar på en mångfald av rum och offentliga platser som på ett eller annat sätt spelar en roll i berättelsen om otrygghet. Undersökningen visar på att scener kan både vara fysiska rum men även känslan av ett fysiskt rum.

5.2.1 Scener som ingiver otrygghet

Trygghetsvandringarna visar på flera olika typer av scener som figurerar som viktiga i berättelsen om otrygghet. Gatan som scen och trafiken som aktör på scenen är utifrån de granskade trygghetsvandringarna en viktig beståndsdel i narrativet om otrygghet (se Rönneberga 2009-02-16, Löneröd 2008-09-12). Olika scener kan tillsammans bidra till en större otrygghet än den enskilda scenen. I Råneå lyfts trafiken utanför en skola som en viktig scen i berättelsen om otrygghet och i Hurra beskrivs parkeringen invid ett dagis som ett inferno (Hurra 2009-04-06, Råneå 2015-03-15). Berättelserna visar på hur en scen i relation till andra scener kan förstärka den upplevda känslan av otrygghet.

I berättelserna om otrygghet lyfts relationen mellan den privata och den offentliga scenen. Otryggheten beskrivs komma ifrån den flytande gräns som ibland existerar mellan det offentliga och privata. Otydligheter i vad en scen räknas som bidrar i berättelserna till en ökad känsla av otrygghet. Träd och annan vegetation som sträcker sig från den privata scenen till den offentliga, från den privata trädgården till den offentliga gatan är exempel på en sådan flytande gräns (Smygehamn 2011-03-31, Hertsön 2014-10-01). Vegetationen berättas bidra till en ökad otrygghet genom att försämra sikten för bilister på den offentliga scenen, gatan. Här beskrivs särskilt hörntomter som en scen där otryggheten ökar genom förhållandet av den privata och den offentliga scenen. Berättelserna identifierar otydligheten och gråzonen gällande ansvar som existerar i ingenmanslandet mellan privata och offentliga scener. I Sparreholm beskrivs gränslandet mellan det privata och offentliga som semiprivata ytor där ansvarsbördan på att skapa trygghet är flytande och icke bestämd. Här lyfts en ovårdad förgård till ett hyreshus som exempel på en scen med en flytande gräns mellan det offentliga och privata och därmed även en oklar ansvarsbörda för skötseln över scenen och i linje med det uppfattas scenen som otrygg (Sparreholm 2011).

Ansvar är ett begrepp som figurerar i flera berättelser, i Hälleforsnäs frågades vem som har ansvar för att städa en privat tomt (Hälleforsnäs 2016-03-07). Här är scenen för otrygghet gränsen mellan privat och offentligt ansvar. I Malmköping lyfts problematiken när en scen ses från en annan scen, hur berättelsen om trygghet är beroende av omkring liggande scener och berättelser. I denna berättelse lyfts scenen i vilken en privat fastighetsägare inte tar hand om sin tomt och därmed orsakar otrygghet (Malmköping 2011).

Flytande gränser mellan det privata och offentliga och frågan om ansvarsområde är faktorer som har bidragit till att berättelsen om otrygghet även inkluderar övergivna scener där ansvar för platsen inte går att fastställa. Ett exempel på en övergiven scen där berättelsen om otrygghet får fäste är brandskadade fastigheter. En brandskadad fastighet ses i sig själv som något som skapar otrygghet men trygghetsvandringarna visar på att en sådan fastighet fungerar även som en scen där otrygghet existerar för olika aktörer däribland barn (Eslöv, Marieholm 2008-08-28; Billinge 2010-05-05).

Övergivna miljöer kopplas också samman med scener där brist på underhåll uppfattas som något otryggt. I en trygghetsvandring frågar sig deltagarna om vem som har ansvar för att underhålla en tennisbana och i annan vandring beskrivs hur övergivna bilar (skrotbilar) på en parkering bidrar till en ökad känsla av otrygghet (Löneröd 2008-08-12, Kungshult 2008-11-10). Narrativen om otrygga platser visar på att övergivna scener i form av förfallna tomter och öde markytor identifieras som element som orsakar känslor av otrygghet (Billinge 2015-09-15, Husby 2015). I narrativen beskrivs dessa scener som folktomma, en ytterligare faktor som leder till högre känslor av otrygghet. I Luleå beskrivs en folktom plats som otrygg och att många aktörer känner en stor ensamhet på platsen. Scenen ifråga beskrivs i narrativet också som otrygg på grund av att det inte finns någon möjlighet att fly undan hotfulla situationer om en sådan skulle inträffa (Luleå Centrum 2012-04-27).

Grönområden och parker är scener som ofta pekas ut som otrygga platser i berättelserna om otrygghet. Ovårdade ytor och bristande underhåll i form av förvuxna träd och buskar är bidragande faktorer till att det är grönområdena och parkerna som uppfattas som otrygga platser (Flens centrum 2009, Flens centrum 2011, Tuna 2007-03-19, Norra djurgårdsstaden/Hjorthagen 2015). I ett fåtal fall visar narrativ på välskötta parker och grönområden som istället för att uppfattas som otrygga skapar känslor av trygghet hos aktörerna (Anderslöv 2010-09-09). Grönområden i form av skogsdungar figurerar i flera narrativ som scener där otrygghet upplevs. Vegetationen vid sådana scener inbjuder till gömställen, något som orsakar otrygghet. I flera narrativ beskrivs hur skogsdungar fungerar som en samlingspunkt blanda annat för ungdomar, i skogsdungen kan de sitta och röka, något som uppfattas som otryggt (Sallerup 2012-10-10, Sätra 2015). Tillgängligheten i parker och grönområden pekas ut som faktorer som bidrar till en ökad känsla av otrygghet på vissa scener. I Stockholm pekas ett grönområde ut som otrygghet på grund av den branta terrängen samt att det är mörkt vilket gör det svårt för människor med olika typer av handikapp att ta sig denna väg (Norra djurgårdsstaden/Hjorthagen 2015).

Skolan lyfts i flera av de undersökta trygghetsvandringarna som otrygga platser, en scen där berättelsen om otrygghet har ett starkt fäste (se Sallerup 2010-05-05, Gislövs läge 2013). I Malmköping beskrivs vårdlös körning utanför en skola som ett otryggt element (Malmköping 2010). Skolan och skolgården beskrivs som platser där bristande underhåll orsakar otrygghet samt de aktörer som vistas i scenen bidrar till en känsla av otrygghet (Sallerup 2010-05-05, Flaningen 2011-09-22).

Huruvida en scen uppfattas som otrygg eller inte kan i många fall bero på vilken tid och årstid som berättelsen om otrygghet utspelar sig. Flera av trygghetsvandringarna bedrevs på olika tider och årstider för att se till olika berättelser om otrygghet och hur tid och datum kan spela roll i berättelserna (Flens centrum 2009, Malmköping 2010, Luleå centrum 2012-04-27). I Malmköping spelade årstiden en stor roll i huruvida en scen uppfattades som otrygg eller inte, snön skapade en otrygghet i form av att gatuskyltar inte syntes något som inte var ett problem under sommaren då skyltarna var fullt synliga (Malmköping 2010).

5.2.2 Scener som ingiver trygghet

I berättelsen om trygghet lyfts även scener där trygghet snarare än otrygghet är något som kännetecknar det offentliga rummet. I Halmstad målas scenen av ett pittoreskt villaområde upp med lekande barn och grönskande trädgårdar (Halmstad). Deltagarna i trygghetsvandringen i Halmstad berättar om välskötta lekplatser och miljöstationer som bidrar till en positiv stämning och därmed uppfattas dessa inte områden som otrygga (Halmstad). Inte bara i Halmstad pekas villaområden ut som trygga platser utan även i Skegire och i Bergnäset berättas det om hur småhusbebyggelse bidrar till en ökad trygghet (se Skegrie 2012, Bergnäset 2013-10-22). Småhusbebyggelse står då i kontrast till annan typ av bebyggelse som upplevs mer som otrygga scener, scener med höghus och radhus till exempel (Husby 2015, Akalla 2014, Hertsön 2014-10-01).

Att deltagarna i trygghetsvandringar lyfter positiva element under en trygghetsvandring tillhör inte vanligheten. Detta står i berättelsen om trygghet i stark kontrast till de scener och offentliga rum som uppfattas som otrygga. I trygghetsvandringen som pågick i Rönneberga/Norrevång (2015-05-12) kan nämnas som ett exempel där otrygghet inte var en stor faktor under trygghetsvandringen. Deltagarna ansåg att scenen, bostadsområdet var inte alls otryggt och menar även att trygghet är något som skapas genom trygghetsvandringen. I trygghetsvandringen som bedrevs i ett industriområde i Eslöv beskrivs en scen som inte innefattade någon större otrygghet (Östra industriområdet 2011-06-13). Lika så Gårdsåkra och Kärråkra (2011-12-20) där en scen beskrivs som bekymmerslöst.

Scener används i narrativen som medel ibland för att skapa trygga miljöer. Genom att flytta en dörr mot en parkering och därmed skapa en överblick över en annars otrygg plats bidrar till en ökad trygghet (Halmstad). I de berättelser där scener uppfattas som trygga i narrativ som annars fokuserar på otrygghet ses trygghet som något överraskande. I ett narrativ beskrevs en scen som trygg trots att det fanns en vetskap om flera anmälningar om skadegörelse på platsen (Trelleborg 2013). Upplevelsen av trygghet i narrativen verkar alltid vara i relation till något. Tryggheten som beskrivs är ofta flyktig och beskrivs inte i specifika termer. I Gislöv upplevde en scen som trygg i stora drag och i Trelleborg pekades resecentrum ut som en relativt trygg scen (Gislövläge 2013, Trelleborg resecentrum 2014-09-30). Resultatet visar på att otrygghet har ett starkt fäste, ett sådant starkt fäste att i narrativ om trygghet blir otryggheten ändå fokus. I kontrast till de vanliga narrativen och trygghetsvandringarna visar en kommun på vikten att även se till de trygga elementen i samhället. Luleå kommun har ett stående inslag i deras berättelser om otrygghet att även nämna det som uppfattas som tryggt (se Luleå centrum 2012-04-27, Bergviken 2008-09-11, Tuna 2007-03-19, Antnäs 2013-11-18).

5.2.3 Scen en estetisk trygghetsfråga

I en trygghetsvandring påpekar deltagarna på hur en fastighetsägare har massa skrot på sin tomt. Här blir det estetiska en trygghetsfråga där skrot och brist på underhåll kopplas samman med otrygghet (Billinge 2010-05-05). Platser som torg med för få sopkorgar, förfallna byggnader, vanskötta blomlådor pekas ut som faktorer som kan bidra till att en scen uppfattas som otrygg (se Trelleborgs centrum 2010-03-10, Flens centrum 2009, Vårberg 2015, Flens centrum 2011, Sparreholm 2011).

Byggnaders fasader och pekas ut i berättelserna som en faktor som kan bidra med en otrygg känsla, I Luleå uppfattas en tråkig tegelfasad som oinspirerande och därmed otrygg och i Vännäs föreslogs en åtgärd att måla en fasad för att skapa ett trevligare intryck för att skapa

en berättelse om trygghet snarare än om otrygghet (Vännäs tätort 2016, Luleå Centrum 2012-04-27).

5.3 Handlingar ur narrativ

Berättelserna om otrygghet har i många fall en likande handling där syftet med berättelsen är fokuserad på att identifiera otrygga element. Handlingen tar ofta sin början i en skola eller annan samlingslokal där viktiga aktörer träder fram och informerar om otrygghet och syftet med att göra en trygghetsvandring (se Hurva 2009-04-06, Norra djurgårdsstaden/Hjorthagen 2015, Vännäs tätort 2016). I Stehag informerade kommunstyrelsens ordförande om fokus på kvällen och sätter därmed ramen för vilka berättelser som ska berättas under vandringen (Stehag 2016-05-11). Handlingarna tar ofta en utgångspunkt att berättelsen struktureras upp redan från början i form av att slingan som trygghetsvandringen ska gå sätts bestäms av deltagarna (se Sallerup 2012-10-10, Löberöd 2012-04-04.). Flertalet av trygghetsvandringarna innefattar just en vandring runt en upprättat slinga, handlingen i ett narrativ baseras på en fiktiv vandring genom att se områden på kartor och diskutera otrygghet utifrån dem (Marieholm 2013-03-12). Skillnaderna mellan en scen och en handling kan uppfattas som svåra att uppfatta då en handling innefattar scenen och den plats där handlingen utspelar sig. Det är scenen som möjliggör en handling och därför kan det finnas en svårighet att särskilja handlingen i ett narrativ från speciellt scenen. Burkes pentad syftar till att de olika faktorerna tillsammans skapar narrativet.

Vissa berättelser innefattar även tidigare berättelser, erfarenheter från tidigare vandringar berättas innan den aktuella berättelsen börjar berättas (se Rönneberga 2009-02-16). Ett exempel på sådana berättelser som berättades innan är de som polisen gör när de pratar om brottstatistik (Porsön 2010-11-08).

Ett stående inslag som kan identifieras i handlingen hos de berättelser om otrygghet som har undersökt är den om passager. Samtliga berättelser har i någon form baserat sin handling på rörelse, berättelsen om otrygghet rör sig genom flera scener och där rörelsen mellan dessa scener berättar om otrygghet. På Hertsön i Luleå kommun beskrivs hur en grop i en gångväg kan vid mörker leda till att personer kan snubbla och skada sig, lika så beskrivs gångvägar i Råneå och Bergnäset (Hertsön 2014-10-01, Råneå 2015-03-15, Bergnäset 2013-10-22). I Tuna berättas det om en passage som trång och obehaglig vilket tillsammans med dålig sikt bidrar till känslor av otrygghet (Tuna 2007-03-19).

Passager är inte endast gångvägar och sträckor som aktörer använder sig för att förflytta sig. Handlingen i narrativen kretsar även runt de olika scener och rum där aktörer upplever känslor av otrygghet. Handlingen i narrativen utspelar sig på skola och skolgårdar (Sallerup 2010-05-05, Sallerup 2012-10-10). Handlingen utspelar sig också i parker och grönområden (se Marieholm 2008-08-28, Anderslöv 2010-09-09).

Vidare fokuserar handlingen i narrativen på att hitta otrygga faktorer och försöka hitta lösningen till dem. I ett narrativ pekas bristen på sittplatser ut och förslag på fler och hur detta skulle gynna den äldre befolkningen berättades (Hertsön 2014-10-01). I Vännäs föreslogs en breddning av gång- och cykelväg, flyttning av busstation till en ljusare lokalisering samt komplettering av belysning som sätt att öka känslan av otrygghet (Vännäs tätort 2013). Narrativen om otrygghet handlar ofta om att peka ut och visa på vilka förbättringar som kan skapa en ökad känsla av trygghet.

5.4 Aktörer ur narrativ

Det existerar fyra huvudsakliga aktörer i berättelserna om otrygghet som har studerats. Det är missbrukare, ungdomar, barn och äldre som utgör kärnan i berättelserna om otrygghet, det är antingen de som orsakar otrygghet eller känner sig drabbade av den. Vidare finns det flera andra aktörer som identifieras, dessa rör sig inte kring berättelsens huvudhandling utan existerar i dess utkanter. Exempel på aktörer som rör sig i berättelserna om otrygghets utkanter är polisen, säkerhetstjänsten, föräldrar och de som blir drabbade av konsekvenserna av otrygghet som fastighetsägare och privatpersoner.

5.4.1 Ungdomar som farliga

Ungdomarna beskrivs ofta som orsaken till otrygghet av andra aktörer i berättelserna om otrygghet. I berättelsen om otrygghet berättas det om ungdomar samtidigt som brott eller missbruk diskuteras. I berättelsen om otryggheten i ett industriområde diskuterades ungdomarna av polisen samtidigt som de redovisade för vilka åtgärder som måste göras för att minska brotten i området. Narrativet anspelar på att ett sätt att förebygga brott är genom att aktivera ungdomar och hålla dem sysselsatta (Östra industriområdet 2011-06-13). Ungdomar nämns även i samma sammanhang som missbrukare i en annan berättelse om otrygghet. Berättelsen utspelar sig bakom en offentlig byggnad där miljön beskrivs som skräpig och fasaden på byggnaden brännskadad och klottrad på. Platsen beskrivs som ett tillhåll för ungdomar och missbrukare (Malmköping 2010). I berättelsen sammankopplas ungdomar med missbrukare i beskrivningen om hur otrygg en plats är.

Som tidigare belyst har ungdomar i berättelsen olika typer av samlingsplatser som i vissa berättelser beskrivs som tillhåll (se Malmköping 2010, Marieholm 2008-08-28). I Luleå beskrivs ett parkeringshus som en scen där ungdomar samlar sig (Luleå centrum 2012-04-27). Andra scener som till exempel en bensinstation figurerar och fungerar som en samlingsplats för ungdomar och med det även skadegörelse som i berättelsen bidrar till en kostnad för ägaren för bensinstationen (Marieholm 2013-03-12).

Skogsdungar och vegetation som i sig själv har beskrivits som otrygga scener visar sig figurera även som viktiga scener när ungdomarna som en bidragande faktor för otrygghet beskrivs. I Stockholm berättas det om en skogsdunge där ungdomar sitter och röker, inte bara under helger och kvällar utan även under dagtid (Sätra 2015). I Sallerup fungerar dungen som en viktig del i berättandet om ungdomar. Här fungerar dungen som en mötesplats och här berättas det om att möbler har eldats upp och att en del alkohol har försiggått bland ungdomarna (Sallerup 2012-10-10). I Trelleborg berättas det om hur ungdomar uppehåller sig på platser där belysning har använts som åtgärd för att skingra ungdomarna. (Trelleborg 2013).

I berättelserna gör ungdomarna flera olika typer av handlingar som uppfattas som otrygga. Det kan handla om mopedåkning på vägar och i hastigheter som uppfattas som otrygga samt skadegörelse i form av nedskräpning eller anläggandet av bränder (se Löberöd 2012-04-04, Flaningen 2011-09-22, Marieholm 2008-08-08). Ungdomar som har klättrat upp på byggnader och taket till skolor är något som flera berättelser nämner (se Löberöd 2012-04-04, Skegrie 2012).

Vissa berättelser bygger på en underförstod mening om vilka aktörer som utför vissa handlingar. I Trelleborg berättas det stenkastning på bilar och hur lösa stenar och material kan bli potentiella vapen eller verktyg gällande skadegörelse (Trelleborg 2013). Detta diskuteras i samband med att ungdomar, trots att kopplingen dem emellan inte nämns

ordagrant syftar berättelsen till att läsaren eller lyssnaren ska se ungdomarna som den aktör som kan använda sig utav det lösa materialet och stenarna för att utföra skadegörelse. I Vårberg berättas berättelsen om hur gäng skrämmer och förföljer människor. Berättelsen nämner inte ungdomar ordagrant men genom att placera berättelsen vid en ungdomsgård så ska läsaren eller lyssnar underförstå att det är ungdomar som förföljer och skrämmer människor (Vårberg 2015).

5.4.2 Ungdomar som offer

Flertalet av berättelserna om otrygghet pekar ungdomar ut som en av faktorerna som bidrar till en ökad känsla av otrygghet. I samtliga trygghetsvandringar som granskades var det sällan ungdomar själva som deltog som berättare om historien om otrygghet. Ungdomar var endast en aktiv aktör i vandringarna i ett fåtal fall (se Gårdsåkra och Kärråkra 2011-12-20, Trelleborgs resecentrum 2014-09-30, Flens centrum 2011, Gymnasiebyn 2012-02-13). Trots att ungdomar är en aktiv berättare i vissa berättelser om otrygghet vrids historien om otrygghet ändå mot att det är ungdomarna som utmålas som antagonister (Gislövs läge 2013). Vissa trygghetsvandringar hade som syfte att vara som en nattvandring för att se till ungdomarna och vad de gjorde på kvällarna. Berättelsen där syftade till att säkerställa deras trygghet och i viss mån bevaka dem så att de inte skulle orsaka otrygghet bland dem själva och till andra (Eslöv 2009).

I en berättelse kan ungdomarna som offer för känslor av otrygghet avläsas. I berättelsen beskrivs den otrygghet som ungdomar känner längs en mörk och dålig underhållen väg (Råneå 2009-11-30). Detta är ett av få tillfällen som ungdomarna beskrivs som offer.

5.4.3 Barn som offer för känslor av otrygghet

I kontrast till ungdomar pekas barn ut som protagonister, aktörer i berättelserna om otrygghet vars trygghet måste säkerställas. I Marieholm beskrivs det hur en gångväg som används av skolbarn som går längs järnvägen saknar staket (Marieholm 2008-08-28). Avsaknaden av barriär mellan barnen och järnvägen uppfattas som otryggt och farligt. Barnen och relation till trafik och gatan som scen är ett återkommande tema i berättelserna om otrygghet. I Kungshult önskas en trottoar för att öka barnens säkerhet när de är ute i trafiken (Kungshult 2008-11-10). Gatan som scen spelar även en viktig roll i berättelsen om barnen i Hälleforsnäs. Här berättades det om en vacker park som ofta bjuder in till lek och barnen samlas där för att spela fotboll. Trots den vackra parken så anses den som otrygg för barnen då det inte finns något skydd mot vägen som angränsar till parken (Hälleforsnäs 2016-03-07). En skylt där det står lekande barn är en av åtgärderna som föräldrar efterlyste i deras berättelse om vad som skapade otrygghet hos dem (Hälleforsnäs 2016-03-07).

Föräldrarnas perspektiv och deras berättelse om otrygghet i relation till deras barn exemplifieras av att en vattendamm pekades ut i Löberöd som ett otryggt element för barnfamiljer (Löberöd 2012-04-04). I trygghetvandringarna är det sällan som barnen själva kommer till tals och får sin berättelse berättad. I Vännäs beskriver de vuxna hur barnen har berättat att de finner parkeringsplatsen bakom systembolaget som en otrygg plats. Genom föräldrarna berättas barnens historia om hur de upplever otrygghet på platsen för att det ofta sitter ensamma personer i bilarna som står parkerade där (Vännäs tätort 2016).

Barnen figurerar i vissa berättelser som en bidragande faktor till ökad otrygghet. Berättelsen talar om en betongmur och vegetation som platser där små barn kan komma sig och överraska biltrafiken (Tuna 2007-03-19). Även i en berättelse där barnet är en bidragande orsak till en känsla av otrygghet ligger fokus på de fysiska förutsättningarna än barnens beteende. Ett bränt

hus i Billinge lyfts fram som en otrygg plats där det finns en risk för lekande barn att råka illa ut, även här lyfts den fysiska platsen ut som otrygg i relation till barns beteende (Billinge 2010-05-05).

Det är inte bara barnen i egenskap som egna aktörer som berättelserna om otrygghet behandlar. Berättelserna om otrygghet visar även på hur platser där barn ofta vistas på kan uppfattas otrygga beroende på olika faktorer. I Fagerängen pekades en förskola ut som otrygg då ungdomar hänger på baksidan av byggnaden och orsakar olika problem (Fagerängen 2012).

5.4.4 Äldre som offer för känslor av otrygghet

Bortsett från barnen identifieras det i berättelsen om otrygghet fler aktörer som i kontrast till ungdomarna ses som aktörer som upplever otrygghet snarare än orsakar den. De äldre ses som aktörer i berättelserna om otrygghets om drabbas just av otrygghet, otrygghet som sprids av ungdomarna. I Marieholm beskrivs det att ungdomar har skrämt bort äldre från en bensinmack och att de äldre har fått sina hus äggkastade på (Marieholm 2013-03-12).

I Malmköping berättades en berättelse om hur de äldre samt barn utsätts för den otrygghet som ungdomar sprider. Berättelsen tar avstamp i att en äldre beskriver hur hen har erfårit bus från ungdomar som tangerat skadegörelse på hens hus. De som utför det som nästan beskrivs som skadegörelse tar sin flykt över en becksvart hed, den äldre beskriver att heden är tok för mörk för att vara en allmänning. Den äldre fortsätter berättelsen med att beskriva hur viktigt det är att få ner farten på en väg för det är många äldre med rullatorer som går där samt barn som cyklar (Malmköping 2015). Vidare beskrivs det i ett narrativ hur främst äldre inte vågar ta ut pengar i bankomaten i centrum, det finns en bank i närheten där det ofta sitter personer och det känns otryggt (Gammelstad 2011-09-07).

5.4.5 Missbrukare som orsak till känslor av otrygghet hos andra

I berättelserna om otrygghet lyfts missbrukaren som en viktig aktör. Missbrukaren, de som tar droger eller dricker alkohol ses i berättelserna som antagonister och de som orsakar en känsla av otrygghet. Missbrukarproblematik är något centralt gällande orsaken till känslor av otrygghet uppstår och åtgärder för att minska detta har satts in (Flens centrum 2009).

I berättelserna identifieras spår efter missbrukarna, däribland i form av kanyler på lekplatser (Löberöd 2012-04-04). Kanyler på lekplatsen talar om att narrativet pekar ut missbrukare som antagonister i relation till de oskyldiga barnen. Vidare berättas det hur missbrukare orsakar otrygghet och en försämrad bild över den scen som aktören befinner sig i. Järnvägsstationen och Floraskulle en park i Luleå beskrivs som stadens ansikte utåt men även som ett tillhåll för missbrukare (Luleå centrum 2012-04-27).

I en berättelse om missbrukare och hur denna grupp orsakar otrygghet beskrevs dessa individer med namnet "ölgubbar". Dessa ölgubbar använde en del av en park som en allmäntoalett vilket orsakade otrygghet (Malmköping 2010). Här används inte ordet missbrukare utan istället används ölgubbar som är ett mer vedertaget uttryck för alkoholister.

5.4.6 Övriga aktörer

Utöver de fyra identifierade huvudaktörerna i berättelserna om otrygghet framträder även andra aktörer. Polisen är en aktör som figurerar i flera av berättelserna, då ofta i egenskap som expert gällande otrygghet och statistik (se Hurra 2009-04-06, Norra Djurgårdsstaden/Hjorthagen 2015, Akalla 2014). I en berättelse börjar själva historien hos

polisen och det är polisen som tar en aktiv roll i berättandet av otryggheten genom att de berättar om tidigare trygghetsvandringar samt tagit fram en slinga med platser som de upplever att människor känner sig mest otrygga vid (Luleå centrum 2012-04-27).

Vidare figurerade olika intresseföreningar som PRO (pensionärernas riksorganisation), byaföreningar, fastighetsägare och privatpersoner. Här blev berättelserna om otrygghet mer skilda varandra och deras roller i berättelsen mer otydliga i jämförelse med polisens. Föreningar för pensionärer eller organisationer för äldre är en typ av aktör som är med ofta i berättandet av otrygghet tillskillnad från ungdomar och barn. I Malmköping ses denna skillnad i vilka som berättar en berättelse och de som figurerar som aktörer i berättelsen, i Malmköping var det till exempel två pensionärs föreningar som deltog (Malmköping 2010).

Gällande de aktörer som berättar berättelsen om otrygghet var det ett fåtal trygghetsvandringar som poängterade vikten med att ha en jämställd (se Flens centrum 2009). Antalet män och kvinnor i en trygghetsvandring och den påverkan det kan få på de berättelser som berättas var inget som diskuterades i de undersökta trygghetsvandringarna. Vidare var det svårt att se vilka berättelser som var berättade av män och vilka som på sin tur var berättade av kvinnor. Faktum är att det endast framkom en gång i en berättelse där ett genus uttrycktes specifikt. Berättelsen handlar om en ort i norra Sverige där kvinnor beskrivs som de aktörer som kände en oro vid en mörk och dålig plogad gångväg (Sunderbyn 2011-01-17).

Andra typer av aktörer förutom de äldre och barnen som ses som offer för känslor av otrygghet är de personer som har någon slags typ av funktionshinder. Berättelserna om otrygghet lyfter denna grupp som särskild viktig att ta hänsyn till när mer trygga miljöer ska skapas (se Norra djurgårdsstaden/Hjorthagen 2015). Tillgänglighet för funktionshindrade är då en särskilt utpekad orsak till ökade känslor av otrygghet. En berättelse visar på detta i beskrivningen av att det är svårt att ta sig runt en sjö och att människor med funktionshinder och där särskilt de som är bundna till rullstol kan ha svårigheter att ta sig vidare över trottoarkanter och grusgångar (Flanningen 2011-09-22).

I berättelserna om otrygghet nämns flera aktörer utan att det specifikt nämns vid namn. I berättelsen om ett odefinierat boende i ett samhälle som orsakar känslor av otrygghet kan en koppling göras med vilka aktörer som vanligtvis bor på ett boende. Det kan handla om ett flyktningsboende, ett boende för personer med sociala problem eller ett hem för missbrukare (Antnäs 2013-11-18). Denna typ av odefinierbarhet i berättelsen om vilka som orsakar otrygghet öppnar upp dörren för tolkning och därmed stigmatisering av vissa grupper.

5.5 Medel ur ett narrativ

Detta avsnitt ämnar visa vilka olika typer av medel som får berättelserna om otrygghet att fortgå samt vilka medel som för handlingen om otrygghet framåt. Från trygghetsvandringarna har flera olika typer av medel identifierats som viktiga element för att föra berättelsen om otrygghet framåt. Det kan handla om åtgärder som föreslås som medel i att förändra berättelserna om otrygghet till berättelser om trygghet. Information som ett medel i att föra handlingen vidare. Berättelsernas fantasi kan uppfattas som ett viktigt medel i att föra berättelsen om otrygghet vidare samt bekräfta berättarnas och åhörarnas syn på otrygghet.

Föreslagna åtgärder för att göra en otrygg miljö mer trygg kan ses som medel i att föra berättelsen om otrygghet framåt. Medlet som åtgärderna blir, syftar till att skapa en berättelse om trygghet snarare än om otrygghet. Komplettering av belysning, förflyttning av dörr, klippning av buskar och borttagande av föremål som uppfattas som otrygga är alla exempel på

åtgärder som föreslås i berättelserna om otrygg som ett medel att skapa berättelser om trygghet istället (se Halmstad, Rönneberga 2009-02-16, Gislövs läge 2013, Harlösa 2009-03-10).

Individerna som berättar berättelserna om otrygghet kan i egenskap av sig själva uppfattas som det medel som för berättelsen om otrygghet framåt. I Sallerup genomfördes inte den planerade trygghetsvandringen för att uppslutningen var för liten (Sallerup 2010-02-23). Vandringen genomfördes inte för det fanns inte tillräckligt med människor för att förmedla upplevelsen av otrygghet i området. Detta visar att individerna som upplever otrygghet och berättar om den är en av drivkrafterna till att berättelserna om otrygghet sprids, och faktum berättas. Trygghetsvandringen uppfattas också som ett medel i att skapa trygghet. Deltagarna i trygghetsvandringen i Rönneberga/Norrevång beskrev hur själva trygghetsvandringen upplevdes som ett trygghetskapande element i deras berättelse om otrygghet (Rönneberga/Norrevång 2015-05-12).

Under trygghetsvandringen finns det exempel på flera olika medel för att dokumentera de berättelserna som berättades under vandringarna, en av dessa medel är att ta fotografier. Fotografi som medium används i flera trygghetsvandringar för att dokumentera och möjliggöra att berättelserna om otrygghet kan föras vidare, här övergår berättelsen om otrygghet från att endast vara skriftlig och muntlig till även att bli fångad och återberättad genom bilder. Fotografi som medel möjliggör en annan typ av spridning av berättelserna om otrygghet än bara den muntliga eller skriftliga tolkningen av en berättelse (se Antnäs 2013-11-18, Rinkeby 2014-06-03, Vännäs tätort 2013, Vännäs tätort 2016). Att en bild säger mer än tusen ord är något som ofta sägs, fotografierna som medel visar på nya sätt en berättelse om otrygghet kan spridas och berättas. Under en trygghetsvandringen uppfattades berättelserna om otrygghet vara extra målade. Individerna som berättade om deras upplevelser om otrygghet använde sig av en målade beskrivning för att visa på vad som otrygghet hindrar i deras liv, om det kan vara brist på inbjudande sittplatser där man kan äta glas eller en hur brist på hinder omöjliggör att fotboll kan spelas på en inbjudande gräsyta (Hälleforsnäs 2016-03-07).

Flera trygghetsvandringar föreslås särskilda medel för att skapa större trygghet för ett områdes ungdomar (se Marieholm 2013-03-12, Löbberöd 2012-04-04, Anderslöv 2010-09-09). I berättelsen om otrygghet föreslås särskilda medel för ungdomar som en lösning att skapa fler trygga rum, som exempel lyfts sysslolösheten för ungdomarna under helgerna som ett problem (Marieholm 2013-03-12, Löbberöd 2012-04-04). Medlet som för denna berättelse om otrygghet vidare är just att det krävs särskilda medel för att skapa trygghet för ungdomar. Det beskrivs att ungdomar själva önskar längre öppettider på ungdomsgårdar vilket pekar på bristen på aktiviteter för ungdomar (Anderslöv 2010-09-09).

En av de mer slående inslagen i berättelserna om trygghet är på vilket sätt information fungerar som medel att sprida historien om otrygghet. I de berättelser som berättades i Luleå kommun var information från polisen om brottsstatistik ett stående inslag (se Luleå centrum 2012-04-27, Sunderbyn 2011-01-17, Råneå 2009-11-30, Gammelstad 2011-09-07). En trygghetsvandring visar på vilken betydelse ett medel kan ha för berättelsen om otrygghets utfall. När en vandring skulle ske i Luleå centrum bads polisen närvara och redovisa brottsstatistik, polisen informerade att de flesta brott hade minskat förutom klotter och stöld från bilar (Luleå centrum 2012-04-27). Under vandringen visade sig klotter var ett av de största elementen som orsakade otrygghet och vilket som drev berättelsen om otrygghet framåt. I en annan berättelse om otrygg figurerar ett bränt hus, huset anses av deltagarna i en

trygghetsvandring som en otrygg plats. Till historia tillkommer faktum att inför trygghetsvandringen hade räddningstjänsten likt i Luleå fast polisen informerade om vikten att skydda sig för brand. De går vidare med att säga att det är viktigt att fastighetsägarna uppmanas att ta hand om sina fastigheter (Billinge 2010-05-05). Här visas att informationen innan vandringen bidrog kanske till det brända husets centrala roll i berättelsen om trygghet på platsen.

Berättelsen där information fungerar som medel för att föra berättelsen framåt är inte enbart en företeelse som återfanns i Luleå kommun utan den hittades på andra ställen i Sverige som i Flens kommun (se Sparreholm 2011, Malmköping 2010, Malmköping 2015). Både i Flens centrum samt i Malmköping ställs trygghetsvandringen som ett medel i sig för att föra fram historien om otrygghet. Dessa trygghetsvandringar återkopplar till tidigare berättelser och trygghetsvandringar för att se om några förändringar har hänt (se Flens centrum 2011, Malmköping 2015, Malmköping 2010). I Stockholm används även trygghetsvandringen som ett medel i berättelsen om otrygghet i detta fall för att identifiera otrygghet. På grund av att en gångväg skulle stängas och renoveras behövdes en ny gångväg och för att hitta den bästa alternativa gångvägen genomförades en trygghetsvandring för att peka ut brister (Norra djurgårdsstaden/hjorthagen 2015).

I berättelserna om otrygghet visar det sig att i många fall är det osynliga medel som för historien vidare. I flera trygghetsvandringar framkom det att det är snarare deltagarnas förväntningar och förutfattade meningar som driver historien om deras otrygghet snarare än faktiskt otrygga element i den offentliga miljön (se Sallerup 2010-05-05). I Trelleborgs kommun berättas historien om vilken otrygghet som upplevs av stenar och utemöbler som skapar möjlighet för individer att klättra upp på ett tak och förstöra omgivningen (Anderslöv 2010-09-09). Vidare berättas det i Trelleborgs kommun att oklippt vegetation kan öka risken för skadegörelse och inbrott och att det finns en risk för brand i tornet, som åtgärd efterfrågades att det skulle genomföras åtgärder vilket skulle försvåra att sätta tornet i brand (Trelleborgs centrum 2010-03-10, Trelleborg 2013)

5.6 Syfte ur ett narrativ

Varje berättelse behöver ett syfte, annars skulle inte berättelsen bli berättad. Syftet med att berätta historien om upplevd otrygghet är att visa att människor faktiskt upplever otrygghet i deras vardag. Trygghetsvandringarna syftar till att visa på vilka faktorer som skapar otrygghet och hur berättelsen om otrygghet kan förändras till en berättelse om trygghet (se Marieholm 2008-08-28, Löneröd 2008-09-02, Hurra 2009-04-06, Trelleborgs centrum 2010-03-10).

Trygghetsvandringarna syftar också till att redogöra för de åtgärder som har gjorts och huruvida dessa åtgärder har påverkat berättelsen om otrygghet (se Sallerup 2010-02-23, Sallerup 2010-05-05, Malmköping 2010, Malmköping 2011, Vännäs tätort 2013). I Rönneberga (2009-02-16) lästes minnesanteckningar upp från senaste vandringen och vandringen syftade till att se hur tryggare området hade blivit sedan åtgärderna.

Syftet med berättelserna om otrygghet är att skapa mer trygghet, utifrån trygghetsvandringarna kan det ifrågasättas för vem denna trygghet skapas. Många berättelser om otrygghet innefattar ett element om personliga önskningar på hur ett område kan förbättras. Huruvida dessa önskemål har en direkt koppling till berättelsen om otrygghet eller om det snarare visar på att människor använder trygghetsvandringarna som ett forum att lägga fram sina personliga önskningar kan diskuteras. I Harlösa framkom det i berättelserna om otrygghet flera olika önskningar, brist på dagvattenbrunnar, bättre belysning och önskemål

om korttidsparkering samt bortförande av en lastbil som blockerade en väg är exempel (Harlösa 2009-03-10). Dessa faktorer kan ses som otrygga element som önskas åtgärdas men de kan även tolkas som personliga önskemål med syfte att skapa en bättre miljö för individen bortsett från om det är bättre för tryggheten generellt. I Örtofta användes möjligheten att berätta om deras upplevda otrygghet att önska sig från kommunen ett nytt folkets hus, här syftade berättelsen om otrygghet att visa att det finns ett önskemål om att få ett folkets hus (Örtoftabygden 2014-03-19).

Vissa trygghetsvandringar och berättelser om otrygghet har ett specifikt syfte och riktar sig då och då för att hantera ett specifikt uppfattat problem. I Eslöv genomfördes en trygghetsvandring där berättelserna syftade till att identifiera ungdomars vanor angående alkohol (Eslöv 2009). I koppling till detta genomfördes en trygghetsvandring i Luleå som syftade till att identifierade otrygga element i relation till ungdomar och nöjesställen (Luleå centrum 2012-04-27). En trygghetsvandringen som bedrevs i Östra industriområdet (2011-06-13) var syftet att se om företagen i området berättade samma berättelse om otrygghet som närpolisen. I Stockholm genomfördes en trygghetsvandring där syftet var att hitta bästa alternativa väg till tunnelbanan vid ombyggnad av den befintliga gångvägen. Här berättas berättelser om otrygghet med det specifika syftet att hitta en passande gångväg till tunnelbanan (Stockholm Norra djurgårdsstaden/Hjorthagen 2015).

6. Analys

I detta kapitel kommer resultaten från den empiriska undersökningen att analyseras. Resultaten kommer analyseras utifrån teorin och den tidigare forskningen. Analysen kommer sedan att stå till grund för den diskussion som kommer att föras om trygghet och dess roll inom den fysiska planeringen.

6.1 Vem äger känslan av otrygghet?

Analysen tar avstamp i den problemformulering som inleder denna uppsats, resonemanget om jämställdhet i relation till möjligheten att planera för trygga miljöer. I denna problemformulering ställs flera frågor som behandlar otrygghet, då specifikt kvinnans upplevda känsla av otrygghet. Problemformuleringen fokuserar på jämställdhet och vilket uppsving begreppet har fått inom flera arenor och institutioner i samhället, däribland inom den fysiska planeringen. Kritik har uppstått kring hur den fysiska planeringen upplevs bygga på patriarkaliska mönster. Kritiken har lett till att det inom fysisk planering ett större fokus har lagts på trygghet och då särskilt kvinnans trygghet. Trots ett större krav på jämställdhet inom planeringen finns det inga riktlinjer hur detta ska uppnås. Boverket har kommit med flera publikationer som hanterar denna diskussion och de kommer med förslag på fysiska förändringar som bidrar till en ökad känsla av trygghet (Boverket 2010a, 2010b, 2010c).

Utifrån den tidigare forskning och det resonemang som föregick undersökningen av det empiriska materialet skulle de identifierade narrativen förmodligen behandla kvinnans otrygghet. I de narrativ som identifierades efter den empiriska undersökningen visar istället att kvinnans otrygghet inte är det centrala i berättelsen om otrygghet. I de undersökta trygghetsvandringarna nämndes specifikt endast kvinnan och hennes upplevda trygghet en gång. I narrativet beskrivs hur kvinnor som aktörer i berättelsen om otrygghet känner en oro när de promenerar längs med en mörk och dålig gångväg (Sunderbyn 2011-01-17).

Det undersökta narrativet om kvinnors känslor av otrygghet längs en gångväg som saknar belysning och underhåll visar på det som Hilli Koskela och Rachel Pain i sin forskning hävdar är bidragande faktorer till kvinnors ökade känslor av otrygghet (se Koskela & Pain 2000:272). Det aktuella narrativet verkar visa tydligt att det är kvinnan som upplever otrygghet på grund av faktorer som bristande belysning och övergivna platser. Ur ett intersektionellt perspektiv går det att ifrågasätta detta narrativ. Narrativet är kortfattat och ger ingen dimensionerad bild över vad som egentligen berättas i narrativet. Ur narrativet går det inte att utläsa något om kvinnornas sociala eller etniska bakgrund. Eventuella skillnader i kvinnornas upplevelser går ej att utläsa vilket leder till antagandet att samtliga kvinnor upplevde samma känsla av oro. Detta antagandet går att kritisera, antagandet visar också på narrativ som en social konstruktion och subjektivitet.

Hilli Koskela beskriver sexuellt våld som en av anledningarna varför rädsla oftast manifesteras hos kvinnor och bidrar till deras ökade känslor av otrygghet (Koskela 1999:111). Narrativet om gångvägen kanske föregås av någon form av otrygghet som kvinnorna i fråga har upplevt eller baseras på en redan existerande bild eller berättelse om kvinnan och hennes oro. Narrativet kan således bygga på en redan vedertagen bild över vad som är en otrygg plats för kvinnor, en berättelse som sedan reproduceras av kvinnorna själva genom detta narrativ. Koskela beskriver att bilden som samhället har över den försvarslösa kvinnan påverkar kvinnors egna självbild (Koskela 1999:115). Denna självbild och berättelse om otrygghet kan påverka i sin tur kvinnornas egna upplevelser och berättelser. Det är svårt att säga vad narrativet bygger på men det är troligt att den hegemoniska syn som finns över kvinnan och hennes känslor av otrygghet kan vara en bidragande faktor till att narrativet existerar. Både

Koskela och Laura Hengehold lyfter medias och samhällets roll i byggandet av berättelsen om att kvinnor ska känna en viss typ av oro vid vissa platser (se Koskela 1999:115, Hengehold 2011:49). Narrativet om gångvägen kan mycket väl vara en produkt av den berättelse som media och samhället sprider, och att det handlar mer om ett maktförhållande gömt i ett narrativ snarare än den fysiska miljöns faktiskt otrygghet.

Att endast ett narrativ beskriver kvinnors otrygghet specifikt är anmärkningsvärd i ljuset av den diskussionen om kvinnors otrygghet som detta arbete redovisar för. Kan berättelsen om kvinnan och hennes otrygghet ses som en självklarhet och att det därmed förväntas av läsaren att förstå att den oro som beskrivs i de undersökta narrativen i första hand drabbar kvinnor än män? Avsaknaden av kvinnor i narrativen visar kanske på att det är andra aktörer som upplever otrygghet än kvinnorna och att de åtgärder för att öka kvinnans trygghet faktiskt fungerar?

Vidare identifierades ett annat narrativ som kan kopplas samman kvinnors otrygghet och tanken om att se på otrygghet genom ett intersektionellt perspektiv. Narrativet berättar om den välmående villaförorten med grönskande trädgårdar och välunderhållna lekplatser. Villaförorten beskrivs som en trygg scen och detta i kontrast med andra narrativ där scenen består av en annan typ av förort, en förort med flerfamiljshus och dåligt underhållna gång- och cykelvägar samt lekplatser. Narrativet visar på ett tydligt binärt förhållande mellan förorten och villaförorten där villaförorten ses som något tryggt och förorten som något otryggt. Villaförortens trygghet kan baseras på bilden av vad en villaförort är för något och vilken hegemonisk bild som samhället har över platsen och vilka aktörer och element som finns där. Således kan villaförorten och den trygghet som beskrivs finns där även ses som en exkluderande praktik där element som inte passar in i berättelsen om villaförorten exkluderas. Scenen som tidigare beskrivits som motsatspar till förortens otrygghet kan i själva verket upplevas som trygg beroende på vilka aktörer som studeras. Carina Listerborn lyfter ett narrativ i sin forskning som bygger på en studie hon bedrev där hon intervjuade kvinnor med annan etnisk bakgrund än svensk. Hennes undersökning berättar om villaförorten som något otryggt och detta ur perspektivet från de kvinnor som inte har svensk bakgrund berättade (Listerborn 2016:255). Detta visar på att olika scener innefattar olika typer av värden och betydelser och därmed kan något som upplevs som tryggt upplevas som exkluderande och otryggt av andra aktörer. Detta narrativ visar också på att det finns en skillnad mellan kvinnor och känslan av otrygghet, något som pekar på vikten att göra en intersektionell analys för att få en bredare syn och perspektiv på vad som är tryggt eller inte.

Vid lika få tillfällen som kvinnan nämns i narrativen om otrygghet nämns också män. De identifierade narrativen fokuserar tillsynes inte på genus när otrygghet beskrivs. Kvinnornas roll i narrativet om gångvägen är att de är passiva aktörer som upplever otrygghet, detta står i kontrast med det narrativ som identifierades där männen nämns. I narrativet där männen nämns specifikt har männen fått benämningen ”ölgubbar”. I narrativet beskrivs män som missbrukare av alkohol och därmed benämns de som ölgubbar (Malmköping 2010). Benämningen visar på bilden av män som de aktörer som bidrar med ökade känslor av otrygghet hos andra aktörer. I narrativet nämns inget om männens känslor av otrygghet och ”ölgubbarnas” upplevelser av otrygghet. Alec Brownlow beskriver just i sin forskning hur män och deras rädsla ofta försvinner i narrativet om otrygghet, just på grund av att samhället kopplar samman kvinnan och otrygghet och därmed mannen som motsatt något som känner en trygghet (Brownlow 2005:581). Även här går det se ett motsatsförhållande, två narrativ där det ena fokuserar på kvinnans otrygghet och hennes roll som offer och ett annat narrativ där männen pekas ut som ett otryggt element. Brownlow fortsätter sitt resonemang om männens

otrygghet med att säga att det är den patriarkaliska och hegemoniska synen på maskulinitet som hindrar narrativen om männens otrygghet att berättas (Brownlow 2005:581). Detta skulle kunna vara en förklaring varför det inte identifierades några narrativ om otrygghet där männen är de aktörer som känner otrygghet. För även i detta narrativ är det kanske inte vad aktörer är (en man) utan vad de gör som utgör det otrygga, ölgubbarna beskrivs använda en park som en allmäntoalett. Är beskrivningen om vad de gör ett sätt att legitimera åsikten/berättelsen om att ölgubbar är något som är otryggt och i linje med det, något som bör planeras bort?

6.2 Ålder som otrygghetsfaktor

Hittills har otrygghet och narrativ om den upplevda känslan av otrygghet analyserats runt konceptet om genus och könsroller. Undersökningen visar att genus och tanken om otrygghet som något kvinnligt i relation till manligt är en sekundär berättelse i jämförelse med narrativet om ålder och relationen mellan individer i olika åldrar. Narrativen som har identifierats spelar på maktrelationer mellan aktörer som befinner sig i olika delar av livet snarare än att baseras på vilket genus aktörerna har. Narrativen visar på att åldern är en viktig faktor i att bestämma vilken grad av otrygghet som en aktör känner i en given situation eller scen.

I det granskade trygghetsvandringarna framställs ungdomar som orsaken till mycket av den otrygghet som upplevs i de identifierade narrativen. Paralleller dras mellan ungdomar och andra aktörer som uppfattas som otrygga element i det offentliga rummet. Exempel på en sådan parallell som narrativen gör är den mellan ungdomar och missbrukare (se Malmköping 2010). Att ungdomar och missbrukare sätts i samma kontext visar på den hegemoniska bild som ungdomarna bär på som bråkstakar och okontrollerbara individer. Den otrygghet som ungdomar ingiver andra aktörer verkar öka med antalet ungdomar som narrativet behandlar (se Vårberg 2015). Det talas om gäng som upplevs hotfulla och samlingspunkter där ungdomarna kan samlas och utföra skadegörelse. Ungdomarna och vad de gör för att orsaka känslor av otrygghet visar på en oförmåga av andra aktörer att hantera dessa aktörer.

Ungdomar kan ses symbolisera ett frångående av makt från föräldrarna eller de vuxna till ungdomarna själva. När barnet växer upp och blir en ungdom med allt större frihet förlorar de vuxna makten att besluta och påverka ungdomens val. Detta kan leda till en oförståelse från de vuxna och försök från dem att återfå kontrollen och därmed sin makt över sitt barn. Detta kan förklara ungdomarnas utåtagerande och det som i narrativen beskrivs som ett otryggt beteende då ungdomarna känner att de vuxna inskränker på deras frihet. Ungdomarnas beteende kan därför ses som ett svar på de vuxnas försök att kvarhålla en maktbalans. Narrativets bild över ungdomen kan även ses som ett sätt för de vuxna att legitimera sin vilja att kvarhålla makten över ungdomarna.

Vidare lyfts barn som en aktör som upplever stor otrygghet i berättelserna. Barn blir narrativens protagonister, hjältarna i berättelserna vars levnadsmiljö måste tryggas för att barnen ska kunna växa upp och bli de vuxna de är ämnade att bli. I deras berättelse handlar det om att de ska tryggas från farliga ting som vägar och att deras lek inte ska störas av olika faror (se Hälleforsnäs 2016-03-07, Marieholm 2008-08-28) Är det barnens röst eller det snarare de vuxnas och därmed deras föräldrar som anser att de är otrygga? Troligen känner barnen inte samma otrygghet som deras föräldrar känner inför vad som kan hända deras barn. I likhet med att det finns en maktrelation mellan vuxna och ungdomar så kan även det urskiljas en maktrelation mellan barn och vuxna. Skillnaden här ligger i att med barnen kvarhåller de vuxna sin makt medan ungdomarna börjar bli mer självständiga och oberäknliga och därmed mer otrygga ur de vuxnas ögon. Resultatet att barnen ses som

aktörer vars trygghet måste tryggas i jämförelse med ungdomarnas trygghet kan bero på att det är just barnen som de vuxna fortfarande har en möjlighet att beskydda.

Den tredje åldersgruppen som identifierades som en viktig aktör i berättelserna om otrygghet är de äldre. Otrygghet är något som de äldre oftast drabbas av i berättelserna (se Marieholm 2013-03-12). Otryggheten som de äldre upplever kan baseras på en minskad fysisk förmåga att försvara sig och med det en minskad förmåga att undvika en otrygg situation. Alec Brownlow diskuterar detta i sin forskning, han beskriver det dock i relation till männens otrygghet snarare än de äldres. Han säger att både män och kvinnor använder sig av strategin fly för att undvika sin rädsla och risken för att uppleva otrygghet (Brownlow, 2005:583). Narrativens äldre visar på att deras oförmåga att fly eller undvika sin rädsla bidrar till deras ökade känslor av otrygghet. Rullatorn och föremålets plats i narrativen visar på denna fysiska oförmåga att röra sig och detta i särskild relation till ungdomarna och deras mer mobila liv där de åker med sina mopeder i hög fart (Malmköping 2015).

Det finns en tydlig maktrelation mellan äldre och ungdomar/barn i narrativen om otrygghet. Granskningen av trygghetsvandringarna visar på olika maktrelationer där frågan om makt ifrågasätts och i detta orsakar känslor av otrygghet mellan olika aktörer. Ungdomarna kan uppfattas i narrativen som de aktörer som motsäger en maktrelation och därmed uppfattas de som avvikande och i det avvikande uppfattas det som otrygga. Avvikande aktörer är aktörer som inte handlar utifrån den maktrelation som existerar mellan dem och andra aktörer (De los Reyes & Mulinari, 2005:43).

Enligt det intersektionella perspektivet bygger ett maktförhållande inte bara på en faktor utan makt byggs upp av flera faktorer, såsom genus, klass och etnicitet (se De los Reyes & Mulinari, 2005:24). För att förklara maktförhållandet som narrativen visar mellan äldre och ungdomar kan ålder inte enbart ses som anledning till varför äldre känner en otrygghet gentemot ungdomen. Äldre som begrepp kanske innefattar fler faktorer än just ålder. Narrativet av den äldre visar på en rotad aktör med ekonomiska medel efter att ha arbetat ett helt liv, detta i jämförelse med den ekonomiskt beroende ungdomen. Detta tar sin form ibland annat i narrativet där de äldre uppfattar en otrygghet när de går till automaten för att hämta ut pengar (se Gammelstad 2011-09-07). Frågan om etnicitet är något som också kan uppfattas i narrativen. Det går att göra en koppling mellan ungdomarna och scenen förorten med etnicitet, även om denna koppling inte är glasklar visar den ytterligare på en faktor som kan bidra till maktrelationen mellan de äldre och ungdomarna där de äldre är överordnade ungdomen.

Relationen mellan barn och ungdomar kan ses som en binär motsats. Narrativen lyfter barnen som berättelsens protagonister vars trygghet måste säkras medan ungdomarna ses som de aktörer som orsakar otrygghet. Detta förhållande kan ses som det Jaques Derrida benämner en binär motsats. I hans exempel talar han om kvinnan och mannen som ett motsatspar där den ena är central medan den andra är exkluderad (Johansson 2012:161). En kan argumentera för att utan ungdomarna och den hegemoniska bild som framställs i narrativen av ungdomen som farlig så skulle barnen kanske inte uppfattas som lika hjälplösa. Förhållandet mellan ungdomarna och barnen bygger på de vuxnas föreställning om vad det innebär att vara ett barn och en ungdom. Narrativet visar inte på någon skillnad mellan barnen och ungdomarna själva utan det är ett perspektiv som andra aktörer har satt på dem, kanske för att skilja dem åt och rättfärdiga deras vilja att skydda barnen och kanske bekräfta sin egna maktsituation över de båda. I narrativen uppfattas det ingen maktstrid mellan barnen och ungdomarna, kanske för att de båda är underordnade de äldre i berättelsen. Skillnaden ligger i att barnen inte

ifrågasätter maktrelationen som ungdomarna gör. Ifrågasättandet bidrar till berättelsen om ungdomen som avvikande och som ett otryggt element i narrativet.

Den hegemoniska bild som enligt narrativen finns över ungdomarna som orsaken till känslor av otrygghet hos andra aktörer har fått konsekvenser. Ungdomarna var inte en aktiv berättare om otrygghet men under vissa tillfällen deltog de i trygghetsvandringarna. Det går att urskilja i dessa narrativ att berättelsen om ungdomen som något otryggt kvarstår trots att ungdomarna själva är med i berättandet (Gislövs läge 2013). Bilden som de har över sig själva baseras på en hegemonisk föreställning ofta skapad av de äldre att ungdomarna är otrygga element. Ungdomarna verkar inte göra något för att ändra på detta, utan snarare distanserar sig från berättelsen. Det finns här en tydlig maktordning mellan de vuxna och ungdomarna, där ungdomarna låter sig hållas med den bild som finns över dem som otrygga element. Efterlikning som begrepp är något som kan appliceras på denna situation och kanske förklara varför ungdomarna finner sig i situationen. Charles Tilly ser efterlikning som anledning till att maktstrukturer kvarstår att existera, med efterlikning menar hen att den marginaliserade gruppen reproducerar utstängningspraktiker till andra som de anser är underordnade dem (De los Reyes & Mulinari, 2005:36). Ur narrativen går det inte att utläsa om detta görs men i och med att hålla med om bilden att ungdomar är otrygga element så använder sig ungdomarna av utstängningspraktiker för att särskilja dem från andra ungdomar och därmed skapa en maktrelation där de ses som överordnade.

6.3 Vad konstituerar ett maktförhållande?

I de identifierade narrativen har flera olika typer av maktfaktorer hittats. Det handlar om en rad olika över- och underordnade relation mellan olika aktörer och grupper. De olika faktorerna verkar spela en stor roll i vilken kapacitet en aktör spelar i narrativet. Redan så har ålder och genus analyserats, narrativen visar dock på andra beståndsdelar som tillsammans bygger en maktrelation. En individs status och makt kan avgöras av vilken genus, klass, etnicitet eller ålder personen ifråga har (Johansson-Latham, 2005).

I maktrelationen mellan barn, ungdomar och äldre är ålder en given faktor. Varje individ inom maktrelationen innehar dock även andra element som kan bidra till individens status och makt i relation till andra. Karaktärsbeskrivningen av de äldre som redan har analyserats kan innefatta flera olika typer av element som gör att just denna grupp har en sådan tydlig överordnad roll i narrativen om otrygghet gentemot barn och ungdomar. Att de äldre troligen har mer pengar och framför allt tid att framföra sina tankar om otrygghet bidrar till deras ökade handlingsutrymme att få just deras berättelse hörd.

Missbrukare har en underordnad roll och placering i en makthierarki i narrativen. I jämförelse med äldre som beskrivs bor i hus (se Marieholm 2013-03-12) framgår det i berättelsen om missbrukarna att det inte har samma ekonomiska förutsättningar vilket framträder i beskrivningen av att missbrukarna använder en park som en offentlig toalett (Malmköping 2010). Korrelationen som dras mellan ungdomarna och missbrukarna visar också narrativens gestaltning av ungdomarna som en underordnad grupp. Andra typer av förhållande som kan bidra till olika maktstrukturer är det om etnicitet och en aktörs sociala bakgrund gällande klass. I den icke tydliga beskrivningen i ett narrativ om ett boende som orsakar en viss otrygghet kan möjligen visa på en maktstruktur mellan berättarna av berättelsen och de som bor på detta boende (Antnäs 2013-11-18). Narrativet avslöjar inte vilken typ av boende det rör sig om, men att boendet är något avvikande från resten av samhället är tydligen oavsett om det rör sig om ett flyktingsboende, ett hem för aktörer som lever på bidrag eller någon annan

slags aktör. Narrativet visar på en maktförhållande mellan de som berättar narrativet och de som de berättar om även om inga fler ledtrådar om vilka aktörerna ges.

Genus har i viss mån redan analyserats tidigare dock är det viktigt igen att poängtera att trots bristen på tydliga kopplingar i narrativen mellan män och kvinnor kvarstår genus som en viktig del i vad som konstituerar ett maktförhållande. I de narrativ där män och kvinnor nämndes visas en tydlig skillnad mellan dessa två aktörer. Narrativet visar på kvinnors otrygghet medan männen beskrevs som de otrygga element som orsakar otrygghet. Här är det viktigt att poängtera att de männen som beskrivs som otrygga är underordnade berättaren av historien likaväl som kvinnan men då på grund av egenskapen av missbruk snarare än genus.

6.4 Åtgärder som föreslås för att skapa tryggare miljöer

Narrativen om otrygghet handlar inte bara om att berätta om den otrygghet som upplevs utan det framgår även i berättelser om hur en otrygg plats kan göras tryggare. Ovårdade scener med till exempel förvuxna träd och buskar uppfattas och berättas vara orsaken till en ökad känsla av otrygghet (Flens centrum 2009, Flens centrum 2011, Tuna 2007-03-19, Norra djurgårdsstaden/Hjorthagen 2015). Narrativen visar på berättelsen av tydligt avgränsade fysiska element som anses bidra till en ökad otrygghet. Genom tydliga element är det inte svårt att se varför fysiska åtgärder för att skapa förändring är en så stark berättelse om hur tryggare platser kan skapas. I de identifierade narrativen går det att utläsa olika sätt som trygghet kan skapas. Bland annat beskrivs hur en dörr kan flyttas för att skapa en bättre övervakning över en parkeringsplats och därmed skapa en tryggare plats (se Halmstad). Att måla en fasad för att skapa ett trevligare intryck är också ett exempel på hur narrativen berättar om åtgärder för att skapa tryggare platser (se Vännäs tätort 2016).

Hilli Koskela och Rachel Pain hävdar att specifika fysiska faktorer som dålig belysning och vildvuxna buskar och snår kan bidra till kvinnors ökade känslor av otrygghet ((Koskela & Pain, 2000:272). Fysiska åtgärder ses dock av dem som inte en tillräcklig åtgärd för att skapa trygghet. Koskela menar att otrygghet baserat på andra faktorer än just fysiska (1999). De narrativ som identifierades talar inte om sociala faktorer som anledning till otrygghet utan det är de fysiska elementen som lyfts. Ligger fokuset på åtgärder på det fysiska närmre till hands och är enklare att åtgärda snarare än sociala problem och det är därför de får en större roll i narrativen?

7. Diskussion

I detta kapitel kommer en diskussion föras över arbetet och vad resultatet av den empiriska undersökningen har kommit fram till i relation till tre initialt ställda frågor. Diskussionen kommer att disponeras utefter frågorna:

- Hur genereras kunskap om trygghet inom planeringen?
- Vilka antaganden om trygghet finns inom planeringen?
- Vilka åtgärder föreslås för att åstadkomma tryggare miljöer?

Kapitlet avslutas med slutsatser där kortfattade svar på frågorna redovisas för samt att förslag på vidare forskning ges.

7.1 Hur genereras kunskap om trygghet inom planeringen?

Kunskap är en faktor som värderas högt inom planering, något som framgår tydligt i den tidigare forskningen. I många fall ses kunskap som nyckeln till att skapa en mer jämställd planering och i längden ett mer jämställt samhälle. Här kan trygghetsvandringarna och de narrativ som har identifierats utifrån dem ses som en del i det kunskapsinsamlandet som står i grunden för det mer jämställda samhället. Vad är det för kunskap som genereras utifrån trygghetsvandringarna och vems historier kommer till tals genom metoden?

Trygghet som en demokratisk rättighet för alla har accepterats och blivit ett medel av olika aktörer i det svenska samhället för att planera för en tryggare och mer jämställd offentlig miljö. Trots tanken om demokrati och rätten för alla att få sin berättelse om otrygghet berättad visar undersökningen att endast ett fåtal narrativ får utrymme. Planeringen baseras sedan på de berättelser som berättas. Den kunskap som generas och används som underlag i planering kan därför uppfattas som exkluderande och bristfällig då endast vissa narrativ om otrygghet tas i beaktning. Undersökningen visar på ett flertal narrativ som inte får utrymme i det offentliga dokument som författas under trygghetsvandringar, dokument som fungerar som den kunskap som trygghetsplaneringen kommer att baseras på. Den kunskap som väl genereras genom trygghetsvandringar kan uppfattas som en reproducering av redan vedertagna berättelser om otrygghet, en kunskap som kanske inte är sann eller är anpassad till verkligheten.

Trygghetsvandringar som metod uppstod i Göteborg som ett sätt att generera ny kunskap i hur samhället kan planera för mer trygga offentliga miljöer. Vandringarna kan ses som ett medel i att skapa en kunskapshöjning hos planerarna. Syftet med trygghetsvandringarna beskrivs som att öka kunskapen om trygghet i ett specifikt område för att sedan hitta passande åtgärder för att hantera känslan av otrygghet som känns på platsen. Undersökningen av trygghetsvandringar i Sverige leder till att synen på den kunskap som genereras under trygghetsvandringarna och därmed den kunskapshöjning som planerare får måste ifrågasättas. Det finns skäl att ifrågasätta hur nyskapade de berättelser som trygghetsvandringarna visar på verkligen är och hur inkluderande de är. Narrativen som har identifierats visar på olika typer av maktförhållande mellan aktörer, maktförhållanden som undandömmar narrativ och därmed kunskap om otrygghet.

I flera trygghetsvandringar beskrivs det hur vandringen börjar med en redogörelse över tidigare vandringar och statistik av olika slag. Redan här kan en argumentera att de berättelser som senare kommer berättas under vandringen redan är speglade av den information om tidigare berättelser som har berättats. Det är särskilt tydligt att det finns en korrelation mellan

de berättelser som berättas och det som polisen redogör inför flera trygghetsvandringar. Polisen berättar till exempel hur ungdomar har orsakat skadegörelse, en berättelse som senare i trygghetsvandringen lyfts upp av deltagarna. Polisen och den information som inför trygghetsvandringen delges till deltagarna kan ses som ett reproducerande av en viss hegemonisk föreställning över otrygghet och färgar därmed den kunskap som samlas in vid en trygghetsvandring.

Trygghetsvandringar kan ses som en möjlighet för planerare och medborgare att gemensamt bygga upp en kunskap om vad som behöver göras för att åstadkomma tryggare miljöer. Visst leder trygghetsvandringar till ny kunskap som tillsammans på ett demokratiskt sätt tas fram mellan planerarna och medborgarna men det går att argumentera för att denna kunskap är färgad av hegemoniska föreställningar av otrygghet. Denna subjektivitet och påverkan från redan cirkulerande berättelser kan uppfattas som exkluderande då andra berättelser inte får plats inom den ram som har satts för den kunskap som insamlas och kan till och med den kunskap som aktörer vill samla in.

Inom planeringen diskuteras det ofta om att erfarenheter måste delas för att vi ska planera på ett bättre sätt och detta inte minst gällande trygghet och jämställdhet och att diskussion om dessa ämnen kan bidra till en ny källa av kunskap. Faktum kvarstår dock att under de ramar som en trygghetsvandring görs inom bidrar sällan till att ny kunskap genereras. Trygghetsvandringar bygger på tidigare vandringar som bygger på ännu tidigare vandringar och föreställningar över trygghet. Trygghetsvandringar som de ser ut idag kan därför uppfattas som ett verktyg att reproducera redan berättade berättelser, ett strukturerat sätt att exkludera andra aktörers berättelser om otrygghet. Narrativen som har identifierats avslöjar i viss mån vilka typer av aktörer som medverkar på trygghetsvandringar. Det är kommunalpolitiker, poliser, pensionärsföreningar, fastighetsägare och medborgare som använder trygghetsvandringar som ett sätt att få sina berättelser hörda. Dessa grupper kan uppfattas som relativt resursstarka och därmed ett hinder för andra berättelser och ny kunskap att genereras.

Det kan diskuteras hur ny kunskap endast kan generas fram genom att rådande normer och värderingar kring ett begrepp undersöks och granskas. Ett ifrågasättande av styrande förhållande är en av de grundtankar som poststrukturalismen och det intersektionella perspektivet använder sig utav när de undersöker gömda narrativ. Därför kan utbildning ses som ett sätt att säkerställa nya perspektiv och nya tankar om hur kunskap kan genereras, kunskap fri från en hegemoniska föreställning som råder. En av de viktigaste punkter för att generera ny kunskap som har förankring i verkligheten är just att alla berättelser om deras verklighet måste få plats att synas. Det är detta som de teoretiska perspektiven trycker på och argumenterar över är så viktigt i genererandet av ny kunskap. Det är lätt att återgå i hegemoniska föreställningar och det är därför viktigt att slå vakt om berättelserna från de aktörer som befinner sig i en maktrelation där de är underordnade.

En ytterligare aspekt gällande generande av kunskap om trygghet är den om att det är endast berättelserna om den offentliga platsen som berättas och inte om det privata rummet. Inom samhällsplaneringen är det privata rummet inte lika självklart att arbeta med som det offentliga. Narrativen som har identifierats i denna undersökning visar på detta genom att de endast talar om den offentliga miljön och den otrygghet som kan finnas där. Forskningen visar att otrygghet är något som i större grad uppfattas i det privata rummet, hemma hos aktörerna. Våld sker oftast hemma och av människor som är kända snarare än främlingar i det offentliga rummet. Vetskapen om att det privata rummet inte existerar som element i

narrativen om otrygghet, är det då möjligt att planera för trygghet? Det finns en brist inom den genererande kunskapen gällande trygghet i och med att den endast lyfter den otrygghet som det offentliga livet och platser inger och inte den otrygghet som upplevs i hemmen. Narrativen som identifierades i detta arbete visar således på en begränsad kunskap av vad som orsakar känslor av otrygghet. Detta skulle innebära att åtgärder baserat på denna kunskap endast skulle åtgärda en del av den otrygghet som aktörer upplever i sina liv. Otryggheten som känns på den offentliga arenan och inte i det privata rummet. Detta i relation till rädlans paradox som menar att våld är något som sker i hemmet snarare än i det offentliga rummet, det går således att argumentera för att den fysiska planeringen genom att se till det offentliga rummet missar ursprunget av otrygghetskänslorna det vill säga det privata rummet.

I poststrukturell feminism ses skrivandet och texten som en metafor för kunskap. Texter menar de kan avslöja olika maktförhållanden som finns i samhället. Om vi ser till trygghetsvandringar som fenomen och hur berättelserna från dem dokumenteras går det att diskutera om det finns ett maktförhållande mellan den som skriver historien och den som berättar den. Kunskapen som generats utifrån en trygghetsvandringen kan inte bara kritiseras för att exkluderande och visa endast på ett fåtal aktörers berättelser. Det går även att kritisera och problematisera hur de olika narrativen skrivs ner och möjligheten för tolkning som finns. Om skrivandet ses en metafor för kunskap så är de aktörer som skriver ner berättelserna bärarna av kunskap och kanske de som bidrar till genererandet av ny kunskap. De som nedskriver berättelserna om otrygghet innehar en maktrelation gentemot de som berättar sina berättelser då författarna har möjlighet att gallra i berättelsen och lyfta fram de som de anser är viktigast. Den kunskap som generas utifrån trygghetsvandringarna kan därför inte ses som den ursprungliga versionen. Även jag som författare till denna uppsats bidrar till en förändring av den kunskap som har genererats ifrån de undersökta trygghetsvandringar. Författarens perspektiv och förkunskap spelar således en viktig roll i hur pass nära verkligheten ny genererad kunskap faktiskt är.

Kunskap används som ett argument för att visa på och legitimera en typ av planering. Lina Berglund Snoddgrass undersökning om trygghet handlar om hur kommuner använder kunskap som en hävstång i att få bidrag från Boverket att genomföra projekt för att öka tryggheten. Olika typer av kunskap och olika sätt som den har generas argumenteras för att bidra till en bättre planering. Frågan om den kunskap som används som argument för en åtgärd inom den fysiska planeringen är så nytänkande som aktörer försöker få den att vara. Denna undersökning och diskussion skulle argumentera för att all kunskap härstammar från samma berättelse om trygghet och att det är få tillfällen som helt ny kunskap och insikt inom trygghet generas. Kunskap kan i många fall ses som en reproducering av en redan given berättelse om trygghet och använda kunskap som ett sätt att legitimera en typ av åtgärder konkretiserar en viss berättelse om otrygghet i planeringen och hur den kan planeras bort.

7.2 Vilka antaganden om trygghet finns inom planeringen?

Kunskap ses som en viktig komponent i planerarnas arbete med att skapa mer trygga och jämställda miljöer. Precis som att kunskap är viktigt är det även centralt att se till vilka antaganden som finns angående trygghet inom planeringen. Vad säger kunskapen om trygghet? Trots en mångfald av berättelser som finns över vad trygghet är och vad begreppet innefattar visar denna undersökning att det finns vissa antaganden som är gemensamma för samtliga undersökta trygghetsvandringar. Trygghet ses som en demokratisk rättighet för både män och kvinnor och är en förutsättning för ett aktivt och deltagande samhälle, trots det visar granskningen att det finns aktörer vars trygghet inte tillgodoses.

De antaganden om trygghet som finns och som genomsyrar en stor del av den tidiga forskningen och som även har gett upphov till mycket kritik är bilden över kvinnan som en den aktör som upplever mest otrygghet. Här skriver både Koskela och Pain om hur både fysiska och sociala faktorer spelar in i kvinnors upplevda känslor av otrygghet. En jämförelse med den granskning som har gjorts i detta arbete visar istället att kvinnor inte alls är frontfigur i berättelserna om otrygghet, hon nämns bara en gång specifikt. Detta skulle ju innebära att antagandet om att kvinnor är den mest otrygga aktören i berättelsen om otrygghet är felaktigt, något som även många kritiker menar speciellt de inom den feministiska forskningstraditionen.

Det är dock svårt att avgöra kvinnans roll i de narrativ som har identifierats då genus inte har varit aktuellt som faktor. I inget narrativ förutom två kan tydliga könsidentiteter identifieras, i ett narrativ är det kvinnan som fokus ligger på och i ett annat är det mannen. De två narrativen visar dock och bekräftar i viss del det antagandet som finns om kvinnans otrygghet i jämförelse med mannens som snarare är orsaken till känslor av otrygghet hos andra. Det identifierade narrativet visar dock inte vad för maktrelation som gömmer sig bakom anledning till att kvinnorna i narrativet känner sig osäkra. Forskningen lyfter tidigare erfarenheter av våld som en av anledningarna till att kvinnor känner sig otrygga än män. Detta kan dock ifrågasättas genom bland annat Alec Brownlows arbete som visar att män i många fall känner en lika stor otrygghet som kvinnorna. Detta är ett antagande om trygghet som inte får utrymme och därmed existerar den inte. Antagandena om att kvinnor känner en större otrygghet än män kan baseras på den hegemoniska bild som finns över kvinnor och män och hur de ska agera och handla i vissa situationer. Antaganden om trygghet vilar på en lång historia av personer har ansett är kvinnligt och manligt. Trots att män också känner otrygghet i vissa sammanhang göms deras berättelse, något som även uppfattas tydligt i detta arbete. Det göms för att det inte finns rum för den att bli berättat på, den hegemoniska bilden över mannen och vad det innebär att vara man omöjliggör i många fall narrativet om männens otrygghet. Kvinnan däremot kan öppet berätta om sin otrygghet då det ingår i bilden av henne, att det är något hon ska känna.

Den tidigare forskningen och stor del av den planeringsteori som existerar idag bygger på antagandet att trygghet är något som går att bygga bort med hjälp av fysiska åtgärder. Detta antagande har dock kritiserats då otrygghet fortfarande är ett problem i vårt samhälle. Antagandet är dock djupt rotad i en hegemonisk föreställning att åtgärder som att öka belysning, klippa buskar och rengöra fasader från klotter skulle bidra till en tryggare miljö. En skulle argumentera för att det är mycket möjligt att fysiska åtgärder mycket väl kan bidra till en tryggare miljö, men vems trygghet tillgodoses och hur värderas en sådan trygghet. Granskningen av det empiriska materialet och resultatet visar på att det finns aktörer vars otrygghet inte nämns. Den otrygghet som missbrukar kanske känner är något som narrativen inte tar upp utan de pekar endast på denna aktör som ett otryggt element för andra aktörer. Ungdomarnas otrygghet är också en faktor som inte nämns i någon större grad och om den gör det så är det ofta i skenet av andra aktörers försök att kontrollera den otrygghet de känner inför ungdomarna. Fysiska åtgärder som att sätta upp lampor där missbrukare hänger leder till att missbrukarna försvinner från platsen och därmed blir platsen mer trygg. Vad innebär denna fysiska åtgärd egentligen, har man skapat en trygg plats?

Ja, det går att argumentera för att en trygg plats faktiskt har skapats, då för de aktörer som kände sig otrygga med missbrukarna och inte för missbrukarna själva som nu inte har något ställe att vara på. Missbrukarna kanske uppfattar åtgärden att sätta upp belysning som otryggt och det visar på att åtgärder för att skapa trygga rum behöver inte nödvändigtvis vara

universellt trygga. Trygghet visar sig därför vara en värderingsfråga, vems otrygghet som är värderat mest och vars trygghet är mest värd att säkerställa. Inte bara att trygghet verkar vara en fråga om en aktörs värde utan också om ett estetiskt värde. Konceptet av trygghet är således en värderingsfråga som är beroende av vilka aktörer som beslutar om värdet på trygghet och vems trygghet som ska värderas högre.

Det verkar som att trygghet ses i visst grad som en estetisk fråga och det leder till frågan om planeringen för trygghet i huvud taget har någonting med rädsla och människor verkliga otrygghet att göra. Trygghet värderas i visst grad av dess estetiska värde vilket skulle innebära att trygghet är i direkt korrelation till estetiska värden. Trygghet ses i de identifierade narrativen som kopplade till ordning och prydlighet, trädgårdar som är välskötta, väl underhållna lekplatser och trivsamma fasader. En sådan koppling skulle kunna innebära att underhåll och estetisk tanke bidrar till ökad trygghet. Frågan om vad som anses som vackert och därmed tryggt är en diskussion värd att lyfta. I narrativen berättas förorten på många sätt som en otrygg plats och den vedertagna bilden över förorten är inte en estetiskt tilltalande plats. De identifierade narrativen visar således på en korrelation mellan vackra platser och en ökad känsla av otrygghet medan mindre estetiskt tilltalade platser uppfattas som mer otrygga. Detta kan ha en koppling till berättelsen om övergivna och dåligt underhållna platser som otrygga. Mindre estetiskt tilltalade platser uppfattas som mer otrygga då ingen verkar ha ansvar eller viljan att bry sig om dessa områden. En nedbränd fastighet eller en klottrad väg skulle då visa på en plats som aktörer inte tar hand om och därmed en plats där aktörer inte vistas så ofta som i sin tur kanske ökar känslan av otrygghet.

7.3 Vilka åtgärder föreslås för att åstadkomma tryggare miljöer?

I narrativen om otrygghet lyfts flera olika typer av åtgärder som enligt berättarna av narrativet kan bidra till en ökad känsla av trygghet. Många av de åtgärder som föreslås går i linje med det den hegemoniska berättelse över vilka fenomen som orsakar otrygghet. Faktorer som vegetation, dålig belysning, dåligt underhållna byggnader är alla exempel på element som behöver åtgärdas enligt de narrativ som har identifierats. Hilli Koskela visar i sin forskning att det är element som dessa som anses orsaka känslor av otrygghet. Undersökningen i denna uppsats visar således på en korrelation mellan de berättelser som framkommer ur trygghetsvandringarna och den hegemoniska bild som existerar över vad som orsakar otrygghet. En kan diskutera huruvida fysiska åtgärder i huvudtaget kan påverka en individs upplevelse om otrygghet eller om det fungerar som ett slags placebo, då det är inkorporerat i det stora narrativet om trygghet att en ljussatt tunnel tillexempel är tryggare än en mörk.

Det är därför viktigt att ifrågasätta de narrativ som har identifierats i denna uppsats och se bortom de vedertagna sanningarna över vad som är tryggt och otryggt. Det är först när en granskar och ifrågasätter som verkliga åtgärder för att skapa tryggare miljöer kan göras. Placeboeffekten i att skapa trygga miljöer kan mycket väl bidra till att människor känner en större trygghet, att sätta ljus i tunnel kan mycket väl bidra till att fler använder den gångvägen än tidigare. Det är dock viktigt att se och problematisera narrativet om att otrygghet kan byggas bort. Forskningen beskriver att otrygghet är ett socialt problem lika mycket som det är ett fysiskt och därför bör planeringen inte endast se till fysiska åtgärder utan även titta på de sociala faktorer som bidrar till ökade känslor av otrygghet.

Fysiska åtgärder ses som ett enkelt sätt att skapa tryggare miljöer medan det sociala rummet är mer abstrakt och därför svårare att förstå. Ett fysiskt rum med sina attribut uppfattas inte som samma rum för alla aktörer som vistas där, detta perspektiv försvårar idén om att en fysisk åtgärd kan bidra till en ökad trygghet för samtliga för trygghet är individuellt. Forskare

Herbert J. Gans hävdar detta genom att säga att en plats inte nödvändigtvis har samma effekt på en människa och en och samma byggnad påverkar människor på olika sätt eller inte alls. Det fysiska rummet kan därför ses som bakgrunden till den scen där det sociala livet sker, en arena där olika aktörer och maktstrukturer dem emellan möts och krockar.

Det handlar således inte bara om att otrygghet är svårt att bygga bort på grund av den sociala aspekten och problematiken med maktrelationer aktörer emellan. Trygghet är något individuellt och uppfattas olika av olika aktörer och därmed är det svårt att tala om trygghetsplanering i termer som att det går att planera tryggt för alla aktörer. Trygghet blir en värderingsfråga där en aktörs trygghet värdesätts högre än en annan aktör. I detta gömmer sig maktrelationer mellan de vars trygghet tillgodoses genom den fysiska planeringen och de aktörer vars trygghet åsidosatts i berättelsen om otrygghet.

7.4 Slutsatser

Kunskap är en viktig faktor inom planering, ett sätt för planerare att legitimera sina åtgärder. I de identifierade narrativen går det att utläsa att den kunskap som generas utifrån trygghetsvandringar är en reproducering av en redan etablerad bild över vad trygghet är och vad det innebär att vara otrygg.

Inom planeringen finns flera antaganden om trygghet, denna undersökning visar på att de flesta av dessa antaganden inte nödvändigtvis är sanna. De identifierade narrativen visar inte kvinnan som särskilt unik i sin känsla för otrygghet och att det är snarare ålder än genus som spelar roll i huruvida en aktör känner en större otrygghet eller inte. Vidare går det att faktiskt planera för trygga offentliga platser men då inte trygga för samtliga aktörer som befinner sig där. Planera för trygghet är möjligt men innebär en exkluderande praktik för de som inte passar inom berättelsen över vad trygghet innebär.

Olika åtgärder har identifierats i narrativen samt lyfts upp i den tidigare forskningen för att skapa tryggare miljöer. Narrativen visar till viss mån att fysiska åtgärder kan i viss mån bidra till en tryggare miljö, om endast i form av en placeboeffekt. Otrygghet är lika mycket en social faktor som en fysisk och otrygghet kan inte planeras bort om inte den sociala faktorn och maktrelationer aktörer emellan tas med i ekvationen. Mångfalden i personer och berättelser visar dock på svårigheten att planera tryggt för samtliga aktörer, en plats behöver inte upplevas på samma sätt för att vara individ. Varje aktör i berättelsen om otrygghet innehar egna individuella erfarenheter som påverkar känslan av otrygghet och därmed försvårar möjligheten för en generell planering för trygghet.

Undersökningen visar även på hur medlet trygghetsvandring bekräftar en bild över vad som är tryggt respektive otryggt. Trygghetsvandringarna i sig skapar en hegemonisk bild, redan i början av vandringen sätts ramen för vilka berättelser inom vandringen som kommer att bli berättade. Detta bidrar till att när trygghetsvandringar sammanställs träder sällan andra narrativ fram än just de som berättas och deras binära motsatsberättelser. Trygghetsvandringar behöver omskapas för att bidra till en mer nyanserad bild över vad som är tryggt eller otryggt. Genom att omarbetta sättet som vi samlar in kunskap om trygghet och hur vi bedriver trygghetsvandringar öppnas möjligheten upp för att fler kan känna sig trygga. En omvärdering över vad trygghetsvandringen ska åstadkomma kan leda till en större medvetenhet om de gömda narrativen och dessa aktörers upplevda känslor av otrygghet.

7.5 Vidare forskning

Denna uppsats bör ses som en del av den kumulativa insamlingen av kunskap om trygghet i planeringen. Baserat på de avgränsningar som har gjorts inför och under arbetet med uppsatsen så har den inte haft möjlighet att hantera alla frågor som skulle vara av intresse för studien.

Inför vidare forskning skulle det vara intressant att flera faktorer togs in i analysen av de narrativ som hittades i de undersökta uppsatserna. Att studera och analysera Boverkerts publikationer om trygghet i planeringen skulle vara ett intressant och givande tillägg till denna studie. Vidare skulle en närmre jämförelse mellan uppsatsen och Berglund Snoddgrass avhandling kunna bidra med en djupare och mer facetterad analys om trygghet i planeringen. Vidare finns det flera olika vägar som denna undersökning kunde ha tagit vilket skulle ha påverkat den på olika sätt och kanske även resultatet. Som Flyvbjerg säger så ska resultatet till denna undersökning ses som en del i det arbete som görs om trygghet i planeringen och inte ses som en sanning utan som en del av en större kunskapsbank om trygghet i planeringen och huruvida det går att planera för trygghet.

8. KÄLLFÖRTECKNING

Tryckta källor

Berger, Sune & Forsberg, Gunnel (2005). *Planeringens utmaningar och tillämpningar*. 1. uppl., Uppsala: Konsultförlaget/Uppsala Publishing House

Berglund Snoddgrass, Lina (2016). *Demanding certainty: a critical examination of Swedish spatial planning for safety*. Diss. Karlskrona: Blekinge tekniska högskola, 2016

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur

Bjereld varför vetenskap?

Brownlow, Alec (2005). A geography of men's fear. *Geoforum*, 36, 581-592

Bryman, Alan (2012). *Social research methods*. 4. ed. Oxford: Oxford University Press

Czarniawska, Barbara (2004). *Narratives in social science research*. London: Sage

Day, Kristen; Stump, Cheryl & Carreon, Daisy (2003). Confrontation and loss of control: Masculinity and men's fear in public space. *Journal of Environmental Psychology*. 23, 311-322

Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. uppl., Lund: Studentlitteratur

De los Reyes, Paulina & Martinsson, Lena (red.) (2005). *Olikhetens paradigm: intersektionella perspektiv på o(jäm)likhetsskapande*. Lund: Studentlitteratur

De los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana (2005). *Intersektionalitet: kritiska reflektioner över o(jäm)likhetens landskap*. 1. uppl., Malmö: Liber

Flyvbjerg, Bent (2006). 'Five misunderstandings about case-study research,'. *Qualitative Inquiry*, 12:2, 219-245

Flyvbjerg, Bent (2003/04). Fem missförstånd om fallstudieforskning. *Statsvetenskaplig tidskrift*, 106:3, 185-206

Gherardi, Silvia (1995). *Gender, symbolism and organizational cultures*. London: Sage

Greed, Clara (2006). Institutional and conceptual barriers to the adoption of gender mainstreaming within spatial planning departments in England. *Planning theory & practice*, 7:2, 179-197.

Greed, Clara (2005). Making the divided city whole: mainstreaming gender into planning in the United Kingdom. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 97:3, 267-280

Gunnarsson, Ewa (red.) (2006). *Kors & tvärs: intersektionalitet och makt i storstadens arbetsliv*. Stockholm: Normal

Johansson, Anna (2005). *Narrativ teori och metod: med livsberättelsen i fokus*. Lund: Studentlitteratur

Koskela, Hille (1999). 'Gendered Exclusions': Women's fear of violence and changing relations to space. *Geografiska Annaler. Series B, Human Geography*, 81:2, 111-124

Koskela, Hille & Pain, Rachel (2000). Revisiting fear and place: women's fear of attack and the built environment. *Geoforum*, 31, 269-280

Lakoff, Robin Tolmach (2004). *Language and woman's place: text and commentaries*. Rev. and expanded ed. New York: Oxford University Press

Listerborn, Carina (2016). Feminist struggle over urban safety and the politics of space. *European Journal of Women's Studies*, 23:3, 251-264

Listerborn, Carina (2002). *Trygg stad: diskurser om kvinnors rädsla i forskning, policyutveckling och lokal praktik*. Diss. Göteborg: Chalmers tekniska högskola, 2002

Meister, Jan Christoph, Kindt, Tom. & Schernus, Wilhelm. (red.) (2005). *Narratology beyond literary criticism: mediality, disciplinarity*. Berlin: Walter de Gruyter

Polkinghorne, Donald E. (1988). *Narrative knowing and the human sciences*. Albany: State University of New York Press

Sandberg, Linda & Rönnblom, Malin (2016). Imagining the ideal city, planning the gender-equal city in Umeå, Sweden. *Gender, Place & Culture*, 23:12, 1750-1762

Walter, Mareile (2013). *Making plans - telling stories: planning in Karlskrona/Sweden 1980-2010*. Diss. Karlskrona: Blekinge tekniska högskola, 2013

Internetkällor

Boverket. 2016. *Om Boverket*. (Hämtad 2017-03-14)

DN. 2012. *DN Debatt. Nolltolerans mot graffiti en politisk linje som spårat ut*. (Hämtad 2017-02-10) <http://www.dn.se/debatt/nolltolerans-mot-graffiti-en-politisk-linje-som-sparat-ur/>

EU. 2010. *Strategy for equality between women and men 2010-2015*. (Hämtad 2017-03-01) http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/documents/strategy_equality_women_men_en.pdf

European institute for gender equality. 2017. (Hämtad 2017-02-20) <http://eige.europa.eu/gender-statistics/gender-equality-index/countries-comparison>

Kvinnors byggforum. 2016. *Om oss*. <http://kvinnorsbyggforum.org/om-oss-kontakt/> (Hämtad 2017-03-13)

Malmö stad. 2014. (Hämtad 2017-02-15)
http://malmo.se/download/18.5bb0a05f145db1bc43d6ac4/1401438553855/OP2012_planstrategie_antagen_140522.pdf

På tal om kvinnor och män – lathund om jämställdhet. 2008. (Hämtad 2017-03-10)
http://www.scb.se/statistik/_publikationer/le0202_2008a01_br_x10br0801.pdf

Regeringskansliet. 2016. *Mål för jämställdhet*. (Hämtad 2017-01-20)
<http://www.regeringen.se/regeringens-politik/jamstallldhet/mal-for-jamstallldhet/>

Stockholms stad. 2016. (Hämtad 2017-02-15)
<https://flipflashpages.uniflip.com/3/35014/374320/pub/document.pdf>

SVT. 2014. *Stockholm avskaffar nolltolerans mot graffiti*. (Hämtad 2017-02-10)
<http://www.svt.se/kultur/konst/stockholms-graffitiforbud-avskaffas>

UR. (2004). *''Man föds inte till kvinna, man blir det''*. (Hämtad 2017-02-15)
http://www.ur.se/mb/pdf/Texter/Man_fods_inte_till_kvinna.pdf

Åmåls kommun. (2014). (Hämtad 2017-02-15)
http://www.amal.se/media/369179/ÖP_Åmål_LK%20april%202014_webb.pdf

Offentliga handlingar

Boverket. (2010a). *Plats för trygghet - Inspiration för stadsutveckling*. Karlskrona: Boverket

Boverket. (2010b). *Vidga vyerna - Planeringsmetoder för trygghet och jämställdhet*. Karlskrona: Boverket

Boverket. (2010c). *Jämställdhet på dagordningen: Planera för ett tryggt och jämställt samhälle*. Karlskrona: Boverket

Johnsson-Latham, Gerd (2005). *Patriarkalt våld som hot mot mänsklig säkerhet: en kartläggning av åtgärder mot patriarkalt våld och förtryck, särskilt i hederns namn, mot kvinnor och homo- och bisexuella samt transpersoner*. Stockholm: Regeringskansliet

Tryggare mänskligare Göteborg (2005). *Trygghetsvandring - så här gör man*. Göteborg: PR-Offset

Vägverket (2009). *Jämställd samhällsplanering - förslag på metod*. Borlänge: Vägverket

Trygghetsvandringar

Akalla 2014

Anderslöv 2010-09-09

Antnäs 2013-11-18

Bergnäset 2013-10-22
Bergviken 2008-09-11
Billinge 2015-09-15
Billinge 2010-05-05

Eslöv 2009

Fagerängen 2012
Flaningen 2011-09-22
Flens centrum 2009
Flens centrum 2011

Gammelstad 2011-09-07
Gislövs läge 2013
Gymnasiebyn 2012-02-13
Gårdsåkra och Kärråkra 2011-12-20

Halmstad
Harlösa 2009-03-10
Hertsön 2014-10-01
Hurra 2009-04-06
Hurva 2009-04-06
Husby 2015
Hälleforsnäs 2016-03-07

Kungshult 2008-11-10

Löberöd 2012-04-04
Löneröd 2008-09-12
Luleå Centrum 2012-04-27

Malmköping 2015
Malmköping 2011
Malmköping 2010
Marieholm 2013-03-12
Marieholm 2008-08-28

Norra Djurgårdsstaden/Hjorthagen 2015

Porsön 2010-11-08

Rinkeby 2014-06-03
Råneå 2015-03-15
Råneå 2009-11-30
Rönneberga 2009-02-16
Rönneberga/Norrevång 2015-05-12

Sallerup 2012-10-10
Sallerup 2010-05-05

Sallerup 2010-02-23
Skegrie 2012
Smygehamn 2011-03-31
Sparreholm 2011
Stehag 2016-05-11
Sunderbyn 2011-01-17
Sätra 2015

Trelleborg 2013
Trelleborgs centrum 2010-03-10
Trelleborg resecentrum 2014-09-30
Tuna 2007-03-19

Vårberg 2015
Vännäs tätort 2016
Vännäs tätort 2013

Örtoftabygden 2014-03-19
Östra industriområdet 2011-06-13